

**Hermanni Hamelmanni, S. S. Theol. Licent. & dum viveret
Superint. Oldenburgici, Opera Genealogico-Historica, De
Westphalia & Saxonia Inferiori**

Hamelmann, Hermann

Lemgoviae, 1711

VD18 11397225

Lib. 1. Arens Arden/ 2. Arensberg/ 3. Ascania, 4. Ascherleben/ 5.
Alvensleben/ 6. Alsleben/ 7. Aldenhausen/ 8. Ahusen/ 9. Arkenou/ 10. Alpe/
11. Berga sive Haus zum Berge/ 12. Brein/ 13. Borcjloo/ ...

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56092](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56092)

LIBER PRIMUS,
DE
VETUSTIS TITULIS
& NOMINIBUS
PRINCIPUM,
COMITUM, HEROUM,
atque
ILLUSTRIUM FAMILIARUM,

*Quæ olim extitere vel fuere
In Inferiori Saxoniam, Angrivaria
& Westphalia, &c.*

Quarum vel Dominia & Regiones aut in totum,
aut ex parte translatae sunt ad EPISCOPORUM DIŒCESES, vel
quarum etiam nomina plerumque evanuerunt, & in spongiam abierunt,
aut pauca, aut nulla eorum amplius in titulis usurpantur;

AUCTORE

HERMANNO HAMELMANNO, Theol. Licent.
& modò Ecclesiarum in Comitatu Aldenburgico
Superattendente.

*Unde cognosci potest, quam sit misera omnium hominum vita,
quoniam tam magni quam parvi, tam Domini quam servi ruunt, ut
de altera vita cogitemus consequenda in*
CHRISTO JESU.

Anno 1592.

Oooo 2

Ad

Ad Amplissimum, Nobilissimum, & inter Nobiles
Præstantissimum

Dominum HENRICUM RANZOVIUM,
Regium vicarium & multorum Dominiorum Hæredem
ac possessorem,

Præfatio H. H. L.

REdeo ad te, nobilium doctissime & inter doctos nobilissime Domine
HENRICE RANZOVI, literarum ac literatorum meorum ac maxi-
me, patronem mihi & omnibus studiosis perpetua observantia colendissimum
Heros clarissime, cum hoc nostro libello primo eoque historico, ex quo nos omnia
cognoscimus, quam sit misera, ærumnosa, incerta, brevis & dubia hominum
vita, atque quod redeat in nihilum, quod fuit ante nihil: Ideo merito cum
Davide dicamus, Psal. 89. Recordare quàm brevis sit vita mea. Quis enim
vivet & non videbit mortem? Psal. 102. Dies mei sicut umbra declinant, & ego
sicut fœnum arui: Ideo merito decet nos ex eodem Psalmo ardentem orare
cum Regio Propheta: Dixi Deus meus, ne tollas me in dimidiis diebus meo-
rum, in generatione & generationem anni tui (sunt): quod sic intelligo, Da-
dem ex animo petere, quod etiam nos omnes ex animo petimus & optamus, ne
nos mors inopinatè & improvise opprimat, quando de ea minime cogitamus:
Huc adducatur Psalmus 103. quoque: Ipse Dominus figmentum nostrum re-
cor datum est, quod pulvis sumus: Homo sicut fœnum, dies ejus ut aquam fœni
agri effloret: verè DEUS novit, quàm fragile edificium & quàm misera
structura simus, imò quàm brevis & ærumnosa sit vita hominis in hac terra.

Hujus calamitatis quasi domesticum habuimus exemplum in vestra Am-
plissima Excellentia affine & compatre, & meo olim condiscipulo & postea hic
in Consistorio Collega, quoque compatre meo, amico verè fidelissimo, Magni-
fico & Consultissimo viro ac Domino, Johanne ab Halle/ J. U. Doctore claris-
simo, ac Cancellario Illustrum ac Inchytorum Dominorum D. Johannis, Co-
mitis Altenburgici & Delmenhorstani, Domini in Zheyer/ &c. Domini
nostri clementissimi, atque Domini Anthonii, Comitis Altenburgici &
Delmenhorstani, &c. similiter Domini nostri gratiosissimi, qui subito erip-
iebatur ex hac vita: Interim dum ille sæpe cum prædicto Illustri Comite D.
Johanne, mecum atque cum aliis excellentibus viris de ærumnosa hac vita, &
de regnis cælestibus loqueretur, non erit dubitandum de eo, etsi hic bonus &
sperans

verè magnus vir citò ex hac vita ereptus sit, quin rectè ipsi & ipsius morti applicari possit, Psal. 116. Pretiosamors Sanctorum in conspectu ejus. Semper nunquam repetebat illum versum:

**Von allem Ubel uns erlöset/
Es seynd die Zeit und Tage böß.**

Enere quovis tempore multa illustres ac celebres familia, sicut vestra hac est Ranzovianorum familia hodie florentissima, quarum tamen ruinam & interitum prædixit Salomon in Ecclesiaste dicens; Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Ex hoc libello perspicue cognoscitur, quomodo etiam magni in his terris Domini pereant cum tota sua familia, adeo ut nihil ex ea reliquum remanserit, quia hic nihil potest esse diuturnum.

Interim cum V. Ampliss. Excell. delectetur historiarum lectione plurimum & cognitione historiarum variarum, multos etiam alios & quidem celebres historicos superet, sique semper optimè affecta erga historiarum studiosos, atque ipsis suum largissimum patrocinium præbeat, volui merito eidem etiam hunc nostrum historicum libellum, ipse historicorum minimus, devotè offerre, & oro V. Ampliss. & Nobiliss. Excellentiam reverenter, ut eum benigno vultu suscipiat & publici juris faciat. CHRISTUS regat nos senes in hac nostra cænitie, ut faciamus salutaria, & ei vivamus & moriamur.

LIBER PRIMUS,
DE FAMILIIS EMORTUIS.

AREN alii *Arden*. *Krantius* quando Genealogiam *Loderi* vel *Lotharii* Imperatoris recitat, hujus Domini mentionem lib. 5. cap. 33. *Metropoleos* facit, ubi dicitur: *Friderici* pater Dominus de *Aren* *Godefridus*: Fuit arx istius Domini sita ad duo miliaria à civitate *Tremonia*, inter oppida *Unnam* & *Mosam*, & oppidum *Menda* subfuit isti Domino, ut adhuc est ditionis *Coloniensis* oppidum, & vicinum *Cenobium* *Scheda* / ex eo Comitatu vel Domino exstructum est, & precipua ad eam arcem pertinentia bona possidet: Alia bona ex eo habent & habuere in feudum nobiles de *Aldenbochum*, qui in vicinia morantur. Ex quibus hodie duo superiunt (anno 1580) fratres ibidem in vicinia morantes ut *Joannes* & *Theodorus* de *Aldenbochum*, nobiles & egregii viri. Cum investiretur Episcopus *Coloniensis* *Philippus*, natus Dominus in *Hinsborg* (Dominio olim terræ *Juliacæ*) à *Friderico* I. in *Gilhausen* / anno Domini 1180. titulo Ducatus *Angrivariae* & *Westphaliae*, fuit in comitatu, ut beneficiarius Episcopi, etiam *Gerhardus*, Dominus in *Aren* / & tertius nomine *Bernhardus*, Dominus de *Lippia*, in ordine habuit cognatam *Lotharii* conjugem *Perrinillam*, Domini de *Aren* filiam. Et comitatus *Höfede* & *Aren* / non tempore accesserunt *Coloniensibus* Præsulibus, anno Domini 1276. per *Conradum* ibidem Episcopum Comitem ultimum in *Höfede* / & Dominum in *Aren* / qui hæc Ecclesiæ donavit, teste *Chronico* *Coloniensi*. Fuit *Trajectensis* Episcopus ordine XXXII. *Theodoricus* Dominus de *Aren* & anno Domini 1166. *Comitissa* de *Meer* & *Aren* / *D. Hildegunda* fundationem majoris *Monasterii* propè *Novesium* instituit & ei præfecit unicam filiam *Hedwigen*. Verùm ut illi Domini transierunt & non sunt, in omnis homo præterit & non existit.

ARNSBERG. Quod municipium vel propugnaculum alii inde derivatum volunt, quasi *Angrigesborg* vel *Engensborg* / quasi *Angrivariorum* munitio. Fuit anno Domini 660. *Guntherus*, Dominus in *Arnsberg* / teste *Andrea Hoppenrodio*, & in supplemento *derelictorum* apud *Arnoldum Lubecensem* Abbatem libro 1. cap. 32. fit mentio *Henrici* Comitis de *Arnsberg*. Anno 1107. *Theodori* Domini in *Arnsberg* & *Wolframi*

sterlande superstitis, meminit idem *Hoppenrodus*: *Fridericus Comes in Arnsberg & per Westphalam* fuit, qui interdum nominatur à *Krantio in Metropoli & Saxonia Comes Westphalia*. *Krantius* refert libro 6. cap. 46. Propterea *Henricum Arnsbergicum Comitem*, quòd fratrem inedia necavisset in carcere, fuisse à *Coloniensi, Paderbornensi & Monasteriensi Episcopis* obsessum & expugnatum, sed tandem recepisse Comitatum à *Coloniensi Episcopo* in feudum, ea lege, ut isti post mortem suam totus ille comitatus cederet. Sed aliter de eo negotio refert *Chronicon Coloniense*, cujus narratio vera est, & sic habet: *Gofridus, Comes Westphalia & in Arnsberg*, cum conjuge nata *Comitissa de Marca* (quam *Petrus Marssus Cratopolus Clivicam* dicit fuisse) nullam habens prolem, pietatis ergò suum Comitatum *Coloniensi Præsuli Friderico*, Domino de *Sarvede* (dominium hoc *Sarwardense* fuit in inferiori Germania olim, quod aliquando *Comites in Morse* possiderunt) & ejus Ecclesiæ *Coloniensi* (quanquam addatur ipsum, priusquam hoc fieret, captum fuisse à *Coloniensi Præsule*, propterea quòd *Susatensi urbi & ditioni*, quæ tunc *Coloniensis Diœceleos* erat, damnum intulisset) vivens adhuc Comes in possessionem dedit, & in eam ipsum admisit præsulem, & ejus Dominio abdicato se recepit *Coloniam*, & ibidem mortuus in summo sepelitur templo. Illam resignationem ægerrimè ferentes subditi, adeò etiam mortuo Comiti irascebantur, ut ejus monumentum lapideum securi sæpè discuterent, ideò est ille locus præmunitus, ne haberet aliquis ad hunc accessum, ut hodie est conspicuum. Est amplissimus Comitatus & adhuc splendida arx & civitas. Fuit *Godefridus Episcopus I. Osnaburgensis*, deinde *Bremensis, Comes de Arnsberg* anno Domini 1439. Et hunc ait *Foannes Schiphower* in *Chronico Aldenburgico* contulisse Comitatum de *Arnsberg*, Ecclesiæ *Coloniensi* anno Domini 1348. sed non est verisimile. Anno Domini 1312. vixit *Wilhelmus, Comes de Arnsberg* & antea anno Domini 1295. legitur *Ludovicus, Comes de Arnsberg* vixisse: Fuerunt ita *Comites Arnsbergi* tatis potentes, sed perierunt, ut hinc hominum consideremus interitum, tam in nobili quam plebea stirpe.

ASCANIAM, Comitatum veterem *Saxonia* invasisse *Episcopos Halberstadianos*, scribit *Hoppenrodus*, sed *Principes Anhaltinos* eum jure propemodum recuperaturos esse, addit.

ASCHERSLEBEN, in ditione *Magdeburgensi Comitatum* fuisse scribit *Marcus Wagnerus*, in descriptione nobilis familiæ de *Weyendorff*, cujus ego propaginis nobilissimum & præstantissimum Nobilem & de

vera

vera Religione optimè meritum Dominum *Andream de Mendenber* novi, cujus meritò, ut viri aeterna memoria dignissimi, honesta mentione.

ALVENSLEBEN, *Comitatus in Diœcesi Magdeburgica. Udo, Comes in Alvensleben / fuit XVIII. Episcopus Hildesimensis. Tandem ille Comitatus cessit mortuis masculis hæredibus Marchioni Brandenburgico Ottoni, & cum is caperetur anno Domini 1238. ab Episcopo Halberstadiano ordine XXIII. Ludolpho, Comite in Schladem / is Marchio Dominus Ottho tradidit arcem & Dominium in Alvensleben, prædicto Halberstadiano Episcopo, qui illud cum arce vendidit Primate & Episcopo Magdeburgico, Ludolpho de Dingenstadt / anno Domini 1260. ut *Andreas Hoppenrodius ex Chronico Magdeburg: Et Metropolis Krantii lib 8. cap. 1. ut statatur. Primi Comites hujus Comitatus creduntur descendisse ex Comitibus de Aldenburg / de qua re in Chronico Aldenburgico nos pluratimus. Hodie sunt Nobiles de Alvensleben. Sed hæc latius tractant Marcus Wagnerus & Cyriacus Edinus in libro edito anno Domini 1581. de Familia Alvenslebiorum. Interim & hîc consideretur magna mutatio quia nihil est in mundo stabile.**

ALSLEBEN, Arx & oppidum fuit olim Comitatus in ditione Magdeburgica. Gero, Comes in Alsleben / vixit anno Domini 974. cujus filia Adala. Anno Domini 1105. Udo, Comes in Alsleben vixit, qui est obfessus in arce à Saxonibus & Henrico Magdeburgico Episcopo. Anno Domini 1151. vixit Henricus, Comes de Alsleben / & illo mortuo accessit ad Diœcesin Magdeburgicam, sed anno Domini 1372. vendidit dominium hoc Albertus de Sterneberg Comes, Episcopus Magdeburgicus, ideo hodie illud obtinent nobiles de Krosick, teste Hoppenrodi ex Chronico Saxonico & Magdeburgico. Interim perierunt illi Comites & non extiterunt, ut nihil est hîc durable in hac terra.

ALDENKAUSEN, In Diœcesi Magdeburgica Comitatus fuit, ad quem pertinuit arx Osterburg. Anno Domini 1210. vixit Siffridus, Comes in Aldenhausen / qui bella gessit cum Marchione Brandeburgico Alberto: Anno Domini 1352. pervenit ad Diœcesin Magdeburgicam ille Comitatus, quem quoque vendidit anno 1371. trigessimus primus Episcopus Albertus, Comes de Sterneberg / qui fuit dilapidator istius ditionis, hæc Albertus de Querfurth / ibidem Archiepiscopus rursus ad Diœcesin Magdeburgicam recepit illum Comitatum, anno Domini 1382. teste Hoppenrodi ex Brottaufftîi Chronico Magdeburgico & Saxonico.

En hinc rursum in his Comitibus fragilitatem humanam, quomodo & illi ante trecentos annos fuerint & jam cum titulo disparuerint, cernimus, quia nihil est firmum & stabile in hoc mundo.

AHUSEN, *Dominium in Diocesi Monasteriensi*, ubi est adhuc ejus nominis civitas & arx utcunque munita. Anno Domini 1305. vixit *Otho, Dominus de Ahusen* / qui unus ex fidei iustioribus pro *Simone, Comite de Lippia*, teste *Kranzio in Metropoli lib. 8. cap. 52.* & *Erwino Ertmanni in Chronico Osnaburgensi*, *Gobelinus Persona* (*Decanus Bilsfeldie*, & deinde *Monachus in Bodeken*) sic scribit in suo *Cosmodromio* ante annos ducentos: *Episcopus Monasteriensis per Comites de Tecklenburg & de Lippia destruxit ad injuriam Joannis Domini de Ahusen / castella Ahusen & Deipena.* Arx illa Ahusen fuit hactenus multorum Episcoporum Monasteriensium sedes, & dicitur ad illud *Dominium* pertinuisse civitas *Buchholt* / & arx & oppidum *Meppen*. Fuit quoque anno 1306. quando *Episcopus Monasteriensis* pugnaret cum *Osnaburgensi*, in castris *Episcopi Monasteriensis* cum multis Comitibus quidam dominus de Ahusen / teste *Erwino Ertmanni in Chronico Osnaburgensi*. *Otto, Hoyensis Comes, Episcopus Monasteriensis*, ad se hoc *dominium* vi transtulisse dicitur. Sed jam ille *Otto Hoyensis*, pluresque in eo loco *Episcopi* cum nobilibus *Dominis de Ahusen* perierunt & transferunt, ita ut hinc finem habuerint, verum quod transferint, ignoratur.

ARCKENOW, *Arce* & oppidum propè *Quakenbruggum* ademit *Episcopus Osnaburgensis, Engelbertus, suo fratri Comiti Teckelburgensi Othoni*, & funditus delevit, & inde urbem *Quakenbruggum* ædificari curavit, teste *Erwino Ertmanni* / *Consule Osnaburgensi*, in suo *Chronico Osnaburgensi*.

ALPE, *Splendidum dominium Adolphi Comitis Neuwenarii & in Mörse* / ademit ipsi *Ernestus, Dux Bavariae, Archiepiscopus & Elector Coloniensis*, & adjecit *Coloniensi ditioni* vel *Electoratui*.

B.

BERGA, *Dominium in Diocesi Mindensi*, Das noch genennet wird das Haus zum Berge / in vicinia *Comitatus Schowenburgici & Lippia & Domini in Blote* / atque contiguum *urbi Mindensi*, à qua distat parvum miliare, superest: Et *Domini in Berga*, ut est arx in monte sita, fuere *advocati Ecclesie Mindensis*, & ex illa familia fuere aliquot *Mindenses Episcopi*, ut *Wedekindus & Otto*: Hanc eorum genealogiam in manu

PPPP

scri-

scriptis Chroniciis reperi. *Gerhardus* ejus conjunx *Comitissa de Buntstorf* / ex quibus nascitur *Wedekindus*, *Joannes* & *Otho*: Sed fit *Wedekindus* *Episcopus Mindensis*, qui moritur anno Domini 1350. Verum alter frater *Joannes* est *Canonicus in Minden* / & moritur quoque anno Domini 1362. *Othonis* conjunx fuit *Comitissa Hoyensis Wichilda*, cum qua recipit partem sui domini in *Schalckesberge* / (ex quo fecerunt illi *Comites Cœnobium Benedictinum*, & indiderunt ei nomen *Hiltensberge*) oppignoratam *Hoyensibus Comitibus* anno 1319. Ex his nati sunt *Gerhardus*, *Simon* & *Otho*. *Gerhardus* *Episcopus Verdensis Hildesi* moritur anno Domini 1396. *Simon* hæres patrii Domini, cujus conjunx *Armgarda de Lippia* fuit, moritur absque hæredibus, & scribit *Erwinus Ermon* in *Chronico Osnaburgensi*, eum semper lætissimum Heroa fuisse, & in morte cecinisse sonora voce Antiphonam: *Ista est speciosa inter flumina Hierusalem*, &c. Utinam in Christo piessit mortuus: quia Maria ut homo juvare non potuit. Sic ruunt omnes mortales & intereunt. *Otho* *Episcopus Mindensis* post mortem fratris invadit, ut hæres, dominum, quod quidem est amplum, & multas in se continet parochias, & tandem hoc assignavit *Ecclesiæ Mindensi*, unde hi versus sunt:

Conditur hac tumba vir nobilis atque columba,
 Simplex & rectus, heu nunc in corde rejectus,
Præsul Mindensis Otho de Monte vocatus,
 Laudibus immensis cleri vulgique probatis,
 Ditans hanc sedem cum *Monte suo*, quia exin
 Fecerat hæredem, dotando locum magis ipsum.
 M. ter C. junctis L. & quater X. quater octoque punctis.
 Hic jacet *Electus Otho Præsul*, modò tectus,
 Qui meritis magnus fuit, & mansuetus ut agnus.
 Hic duo castra dedit sedi, quoque tempore sedit,
 Et sibi destructum Montis genitore relictum.

BREIN, Fuit aliquando alibi *dominium in ditone Monasterii de Lupia flumen*, non procul ab oppido *Halveren* situm, ut quidam ajunt, & tamen nihil certi ex arce & dominio hodie reperitur, quanquam fuerit in magno collegio *Heroidum Assendensium Decanissa Adelbeida* ex dominis de *Brein* oriunda, quæ moritur anno 1288. Ita hi *domini de Brein* sunt cum loco & titulo oblivioni traditi, ut vix inveniatur locus, ubi sedem habuerint: Sic omnia sunt vana.

BORCHLOO, *Dominium* hoc tempore *Diœceseos Monasteriensis* in vicinia *Geldria & Comitatus Sutphanensis*, quod hactenus feudi loco ab *Episcopis Monasteriensibus* obtinuerunt *Comites in Brunckhorst & Borchloo* / & cum ultimo heredi *Jodoco Comiti in Brunckhorst* nulli essent heredes ex *Maria* / *comitissa nata de Hoya* / pervenit *Comitatus in Brunckhorst ad Hermannum Georgium dominum in Stirmb & Wisch* / *Comitem in Limpurg* / &c. qui nuper mortuus est, etsi cum illo postea *Comes de Deipholste* propter illum *Comitatum* litigaret, licet duas sorores conjuges haberent, tamen jam uterque abiit per viam universæ carnis. Ab *Episcopo Bernharðo Raffeldico* convocati *beneficarii nobiles Diœceseos Monasteriensis*, quando quoque de *Domino Borchloo* dissentirent *Comes Hermannus Georgius de Limpurg* / & *Comes Rudolphus Diepholticus*, concluderunt tandem, ut *adjudicarent Episcopo & Ecclesia Monasteriensis hoc Dominium*: Interim uterque prædictus *Comes* retinet sibi in titulis nomen hujus *Dominii*, & uterque *Comes* hactenus cum *Monasteriensibus* ratione hujus *Dominii* certavit jure in *Camera Imperiali*, sed jam desit *Diepholticus Comitatus* in optimo juvene *Comite Friderico*, ut nullus in posterum existat ejus nominis *Comes*, adeo sunt omnia ruinosa. Anno *Domini 1385*. vixit *Gerhardus, Dominus in Borchloo* / cujus filia unica nupsit *Brunckhorstiano Comiti*. Sic pereunt divites & nobiles cum pauperibus.

BEVERGERNE, *Arx & oppidum dittonis Monasteriensis*, cui præfectura subest urbs *Rhena*, & est ampla præfectura, quam ademit *Otto* natus *Comes Hoyensis*, *Episcopus Monasteriensis*, *Nicolao Tecklenburgico Comiti* anno *Dñi 1394*. & hactenus ita *Monasteriensibus* paruit, quam benè, quam rectè, judicent *Christiani*: Quando verò in extremo *judicio* stabit *Comes Nicolaus* contra illum bellatorem *Episcopum Ottonem*, & accusabit ipsum *violentia & rapinarum*, quid tunc respondebit ille *Otto*?

BYLSTEIN, *Dominium Diœceseos Coloniensis* in parte *Westphaliae*, dicta *Surlandia*, situm, cujus *dominii* ultimus heros & hæres occubuit in bello *Susatensi*, & tunc transtulit *Theodorus, Comes de Mörse* / *Episcopus Coloniensis*, ad se *dominium arcis Bylstein* / & adhuc obtinetur à *Coloniensibus*, sicut hoc *Chronicon Coloniense & civitatis Lippia* atque alia indicant testimonia, & *Chronicon Comitum de Marca, Levoldi de Northoff* / meminit interdum *Domi de Bylstein*: Ita & isti nobiles *Domi* transferunt per viam universæ carnis, ut neque ipsi amplius sint. Etsi *Comi-*

tes de Nassau / se scribant *Dominos de Beilstein* / sed hoc est aliud Dominium.

BRAKELEN, Putant hoc nomine significari oppidum *Brackel* in *Diœcesi Paderbornensi*. Nam ego comperi in vetustis literis, quod inter alios veteres Comites ut testis citetur anno Domini 1220. *Joannes Comes in Brackeln*: Si sit ille Comitatus in ditione Paderbornensi, & in eoloco, ubi nunc est *Brackel* oppidum, tunc pertinuit ad eum arx continua *Hinnenberg* / & tunc mox illa Comitum linea defecit, & forsitan per matrimonium vel consanguinitatem pervenit ad *Comites in Eberim*, qui *Brackel oppidum* & arcem *Hinnenberg* possederunt, qui anno Domini 1250. & postea dimidiam arcem oppignoraverunt *nobilibus de Assenbury*. Sed *Cænobium Herse* sibi aliquid juris in urbem *Brackel* inque arcem *Hinnenberg* aliquando usupavit.

BETBAR, Amplissimum *Dominium Comitum de Neurenar & Mörse* invasit & manu militari superavit *Fridericus Dux Saxonie, Angriae & Westphaliae, Coloniensis Chori Episcopus & Bremensis prepositus, Adolphus Comiti in Neurenar & Mörse* / & sic post ejus mortem est ditioni *Coloniensis* adjectum: Interim in illo *Heröe & Comite Adolpho*, qui vix excessit quadragesimum annum, videre licet, quàm misera sit hominum conditio, & quàm brevis vita humana.

BÜREN, *Dominium in Diœcesi Paderbornensi*, quod refert *Wernerus Rolevingius* inter *majora dominia Westphaliae*, sed subest *Episcopo Paderbornensi*, & jam anno Domini 1565. vivunt *Joannes Dominus in Büren* locum tenens in ditione Paderbornensi, & *Meinolphus* nepos ejus.

BOICK, *Proprium & antiquum dominium in Diœcesi Paderbornensi* cui subsunt 12. pagi, & *domini in Büren* / illud hodie possident & quiete obtinent.

BODECA, *Cænobium in Paderbornensi ditione, ordinis Cisterciensis*, in quo loco olim *Meinolfus* (quem de fonte suscepit *Carolus magnus*) habuit *Dominium*, & factus clericus, sicut historiae testantur, amplum patrimonium ille *Meinholtus DEO consecravit*, & *Cænobium ibi instituit*.

C.

CLOPPENBORG, Amplissimam praefecturam, cui & oppidulum *Kloppenborg* & arx & oppida *Frieshoite / Haselunden & Lonigen* parent, atque dicti *die Sogelster Friesen* (quos paulò ante *Comes Nicolaus* domuerat) cum 14. *Parochiis*, si rectè memini, praedictus *Ortho, Episcopus Me-*

nafteriensis quoque eidem Comiti Tecklenburgico Nicolao ademit, & suæ Diœcesi adjecit, anno Domini 1396. Sic ubique fiunt mutationes. Quam bene autem hic fictus Episcopus fecerit, & quàm Episcopaliter aliis violentia, vi & tyrannide bona, præfecturas, arces, civitates & prædia ademerit, sentiet in die illo. Idem deinde cinxit *Lingena oppidum & arcem munitam*, & sic Comitem in angustias redegit: *Munitionem arcis Clopspenborg demolitus est Johannes, Comes de Hoya / Episcopus Monasteriensis nostro tempore.*

D.

DASSEL, Comitatus & urbs in ditione quondam vel Diœcesi Hildesimensi, sita ad unum miliare à civitate Eimbecensi, ad sylvam vel potius in Sylva den Gollinck / ubi adhuc oppidum nomine Dassel situm est: *Comites de Dassel dicti sunt Ruhgraffen zu Dassel / & habuerunt sessionem vel sedes isti Heroes in arce Hunderrucke / cujus reliquæ adhuc ibi conspicuæ sunt, sed illo propugnaculo quasi destructo, in plano ex istius ruderibus ædificavit Dax Ericus senior, Ducis Erici Brunsvicensis pater, arcem à suo nomine dictam die Erichsburg / sub qua sunt 16. pagi, postquam ille & nepos ejus ex fratre Henrico seniore, Henricus junior, ad se jure belli Diœcesin Hildesimensem transtulissent anno Domini 1519. Nunc dicam de istis. Anno Domini 1119. fuit Gottinga in Imperii publico Equestri certamine Dominus Wilhelmus, Ruhgraff in Dassel. Et ex brevuario Dasselensi hoc annotavi, quòd fuerint olim ibi Comites, his verbis: *Comites in Dassel fuerunt Simon, Adolphus, Siffridus, Conradus, Hermannus, Reinoldus, qui ex preposito Hildesimensi factus est Coloniensis Præsul, & transtulit Magos ex Mediolano Coloniã, atque ante eum patruus ejus Fridericus fuit ibi præsul, & Joannes, quorum animæ requiescant in pace: Anno Domini 1120. fuere cum Adelheida, nata domina de Pleffer fundatores Cœnobii in Fredelsen Joannes & Hermannus, Comites in Dassel anno Domini 1218. Citantur testes in literis Robertus, Helembertus, Hugo & Reinoldus, Comites in Dassel. In Catalogo Abbatum Corbejensium legitur, quod ibi fuerit Abbas Hermannus, Comes in Dassel / filius Bernhardi Comitis, & Anne, Domina in Homborg / electus anno Domini 1229. Arnoldus, Abbas Lubecensis, in continuatione Chronici Sclavorum lib. 3. cap. 1. meminit Comitis in Dassel / Otthonis, cujus fratrem Philippum dicit Coloniensem Archiepiscopum fuisse: imo libro 6. cap. 12. & 13. facit mentionem Comitis de Dassel / Adolphi nomine, & cap. 17. meminit Ludolphi,**

Comitis in Dassel. Anno Domini 1273. *Ludolphus*, & anno Domini 1293 *Hermannus*, *Comites in Dassel* vixere. Hunc Comitatum hereditaria carentem ad se transtulit *Episcopus Hildesimensis* numero XXXIII. *Henricus*, *Comes in Wasdenborg* / qui etiam consensum super hac re ab *Henrico VII. Casare* impetravit, anno Domini 1310. De eo vide *Krantio in Metropol.* lib. 9. cap. 3. *Hoppenrodus* addit ex *Krantio & Bruttanffis*, quod ad eum Comitatum pertinuerit, eique subdita fuerit (teste etiam *Krantio in Saxonia* lib. 8. cap. 28.) *Eimbecca* civitas, sed cum premeretur ad *Comite Dasselensi*, illa defecerit ad *Albertum Brunswicensem Ducem*, qui eam in tutelam & patrocinium suscepit, & adhuc illi *Duces* eam retinent. Anno Domini 700. vixit *Walterus*, *Comes de Dassel* / habens conjugem *Bendellam* filiam *Radbolis Comitis in Bullenstedt* / teste *Hoppenrodus*. Anno Domini 1147. vixit *Henricus*, *Comes in Dassel* / assignatus ad compositionem causæ controversæ inter *Bremensem Episcopum Albertum* & *Henricum Comitem in Badewide* / teste *Krantio in Saxonia* lib. 6. cap. 11. Anno Domini 1181. duxit conjugem filiam *Adolphi, Comitis in Dassel* / *Ortho, Comes in Dassel.* *Krantius in Saxonia* lib. 6. cap. 44. Ejus filius fuit *Adolphus bellicosus*, teste eodem lib. 7. *Saxon.* cap. 2. 18. 19. & 21. Anno Domini 1259. vixit *Ludolphus*, *Comes in Dassel* / & is penultimus fuit *Comes*, *Ultimus* verò *Simon*, *Comes in Dassel* / mortuus absque hereditibus anno Domini 1329. Sic transferunt isti *Comites & perierunt*, sic transeunt gloria mundi. Cogitent ergò omnes *Christiani*, ut veram in *Christo* gloriam post hanc vitam consequantur. Post *Ericos, seniore & juniore* patrem & filium *Duces Brunswicenses*, qui hunc comitatum ab *Episcopo Hildesimensi* jure belli ad se transtulerunt, possederunt eundem *Dux Julius* & ejus filius *Henricus Julius*, *Dux* potentissimus, qui eum modo obtinet.

DALEM, Hodie & pagus & parochia, quondam in *Diacesi Hildesimensi* propè oppidum *Bokenem* / in vicinia arcis *Waldenberg* / & est in vicinia istius pagi mons, in quo fuit arx *Dalem* / & in arce est abyssus, & ultimus heros dictus *Teil* / *Dominus in Dalem* / dicitur homo impius & profanus fuisse, qui semper venationi operam dedit, & nulla curavit sacra, ideo in festo nativitatis *Christi*, cum venationi operam daret, exoritur abyssus talis, qua ille cum famulis & canibus assumptus, (ita blasphemus & impius pereunt) immergitur, & de illo loco adhuc dicitur, vel locus ille in quo iste *Teidius* est assumptus vel immergitur, *Deils Grundt* und isti *Grundlos* / & sine dubio vivus in infernum cum *Chore & Abyss* pra-

præcipitatus est. Memini me legere in antiquo Chronico, quod *Comites in Pein* se aliquando scripserint *Dominos in Dalem*, & alibi invenio quod *Henricus Leo* destruxerit arcem *Dalem* in ignominiam *Comitis Ludolphi de Pein*.

DELMENHORST, *Arces est & domitium munitissimum*, quod ab antiquo *Comites de Aldenburg* obtinuerunt, & interdum divisio facta est inter eos, ita ut unus *Comitatum Aldenburgicum* alter *Delmenhorstianum* obtinuerit. Cum verò *Comes Theodorus* sibi recuperasset illum *Comitatum*, opera *Nicolai*, *Archiepiscopi Bremensis*, unici *Orthonis ex Richarda Tecklenburgica* hæredis (qui *Nicolaus* postquam videret *Bremenses* à se alienos, noluit etiam eis istum assignari *Comitatum*, etsi fortè quædam eis essent à suo patre ratificata, tamen solenniter ea revocavit, & ita ad *Theodorum*, *Comitem in Aldenburg* / ut verum hæredem, arcem & ejus jus transferri voluit) ideo factò rege *Dania Christiano filio* majore, alii duo fratres divisione facta transferunt, ut *Gerhardus Aldenburgicum* & *Mauritius Delmenhorstianum* obtineret *Dominium*, etiam & *Episcopo* & *Senatu Bremensi* in ea re consentiente (ut volente *DEO* in nostro *Aldenburgensi Chronico* ostendemus) citra ullius exceptionem vel impedimentum, & interea *Mauritius* cum conjuge *Catharina comitissa Hoyensi*, quæ attulit ei quasi in dotem *Harpstede* arcem, *Aldenburgicis* antea oppignoratam) peste moriebatur, ita *Gerhardus*, *Comes in Aldenburg* / fuit Tutor sui ex fratre *Mauritio* nepotis *Jacobi*, & ejus sororum, & in ejus usum obtinebat arcem illam *Delmenhorst* / & ex ea damnùm mercatoribus urbium *Lubeca* & *Hamburgæ* inferebat, quia publicus eorum hostis erat, propterea quod fratrem regem *Dania* juvissent in se expellendo ex *Holsatia* & *Schleswica* ditionibus, quarum ditionum non minus se putabat hæredem esse post sui avunculi *Adolphi*, ultimis Ducis obitum, atque fratrem *Christianum*, quod etiam in *Saxonia* & *Metropoli* fatetur *Kranzius*. Ideo *Episcopus Monasteriensis*, *Comes in Schwarzburg* & *Administrator Ecclesia Bremensis*, *Henricus*, se ex proprio motu adjungit istis civitatibus, atque subsidio instructus conscribit milites, & ex præsidio, imò pecunia prædictarum urbium cingit arcem *Delmenhorstianam*, & ad deditiōem, cum obsessis nihil reliqui esset obsonii, obsessos cogit citra imperii mandatum, & ita *Comitatum* illum licet junioris *Comitis Jacobi* tutor esse diceretur ille Præsul, adjecit *Diœcesi Monasteriensis*, cui fuit subjectus usque ad annum centesimum quinquagesimum quadragesimum septimum, quo tempore armis & bellico Marte rursum

ad se gloriôsè & victoriosè recepit arcem & Comitatum Delmenhorst / nepos istius Gerhardi, ex filio Joanne Comite, Anthonius, Comes in Aldenburg & Delmenhorst; autoritate & jussu Commissariorum Cæsaris Caroli V. & est hodie propugnaculum Comitum Aldenburgicorum tam munitum, ut vix simile habeat Germania: Etsi verò Monasterienses ad multos annos obtinerent Comitatum eum, hoc tamen semper Aldenburgensibus Comitibus & Dominis impugnantibus & contradicentibus Interim titulum retinuerunt Comites de Aldenburg semper, non solum post amissam arcem Delmenhorst / sed etiam titulum Comitatus Delmenhorstani obtinuerunt illorum majores, sicut probari liquido potest, inde ab annis trecentis & ultra ex multis sigillatis literis veridicissimis, quas vidi, legi, & eas probè observavi. Interea consideretur quo jure invaserint illam arcem Delmenhorst Monasterienses: Si enim vel ipsis vel prædictis civitatibus negotium fuisset cum Gerardo Comite, cur igitur eum comitem in sua ditione non sunt persecuti? Et interim alterius, imò Episcopus sui pupilli (ut dicitur) & ut Bremenses dicunt sui vasalli Comitis Jacobi Comitatum & arcem, quam tantum tutorio etiam nomine occupabat tunc Comes Gerhardus, Jacobi patrus, invadunt violenter? Cùm tamen nihil deliquisset nihilque commisisset Comes Jacobus? Krantius in Metropoli lib. 12. cap. 12. & 13. hanc historiam non refert satis bona fide, sed multa Comiti Gerardo impingit, quæ vera esse non videntur, (Sed is erat Hamburgensis, ergò partialis (sed ego ex Chronico Holsæ & certis documentis hîc alibi videlicet in Chronico Comitum Aldenburgensium vera refero & referam: Interim & ipse Krantius fatetur, Comitem Gerhardum tutorio nomine possedisse illam arcem, nomine sui nepotis ex fratre D. Jacobi lib. 12. Metropolis. Plura videat lector de hoc Comitatu in Chronico nostro de Aldenburgensibus Comitibus. Interim non suppressendum, quod magno fastu ille Henricus Schwartzburgicus eam arcem & Comitatum ad se & ad suam Dicecensiam transtulerit, verùm quo ille abiit transiens per viam universæ civitatis? Quo abiit ejus successor Conradus Ritbergius? quò Ericus Lewenbergicus? quò Fridericus Weidanus? Hoc patefiet in extremo judicio.

DITHMARIA, Locus pascuosus & pinguis, multis parochiis abundans: Ibi erat proprius Comitatus valdè antiquus, cui præfere Comites ordine Dedo, Eslerus, cujus fit mentio apud Helnoldum lib. 1. cap. 68. Sed libro 2. cap. 4. scribitur de Reinoldo Comite Dithmarise, qui cecidit in pugna: Verùm mox cap. 6. scribitur, quòd Henricus Leo Comitis Tit.

Dithmarsia tennerit: Interim fuerunt etiam ibidem *Comites* vel potius *Marchiones*, ut *Albo & Rudolphus Marchio*, quibus ab incolis, ut est genus hominum suam libertatem & quærens & vindicans, trucidatis, *Harrovicus pater Rudolphi* jus suum univèrsum in ea ditione, quod, post cladem subditorum in *Dominum* commissam, per mortem fraternam ad ipsum redierat, permutatione facta, & recepto in ejus locum *Stadensi comitatu*, *Præsuli Bremensi* tradidit, & tandem *Harrovicus Episcopus Bremensis* illos subegit, à quo mox ad *Regem Daniae* defecerunt. Interim *Arnoldus, Abbas Lubecensis* lib. 6. cap. 13. facit mentionem cujusdam *Scauonis*, quem fecerit *Comitem in Dithmarsia*, *Henricus Leo Dux*, verùm cum se subjecissent *Regi Daniae*, tandem ab illo quoque defecerunt. Sed cum *Heroes ac Principes Schlesvicensium & Holsatia per Christianum* (natum *Comitem Aldenburgicum*) primum *Regem Daniae*, ex Cæsareo beneficio obtinuissent jus hæreditarium in *Dithmarios*: Hoc interdum & bello & transactionibus aliquoties exequi tentarunt, sed *Dithmarii* semper responderunt, se esse *Bremensi Præsuli* subiectos, & idem adhuc cum ante annos 23. superarentur à *Rege Daniae, Friderico II.* atque *Holsatia Ducibus Joanne & Adolpho* fratribus, in initio prætendebant, sed frustra, ideo ab ipsis superati & in ordinem redacti sunt. Ita omnia sunt instabilia, & magna longaue varietas ac mutatio per multa secula fuit in *Dithmarsia*. *Rex Daniae Joannes*, & ejus patruus *Fridericus*, qui postea *Rex factus est quoque in Dania*, atque *Comites de Aldenburg & Delmenhorst* / *D. Adolphus & D. Ortho*, magnam stragem in *Dithmaria* acceperunt anno Domini 1500. Sed anno Domini 1559. pœnas *Dithmarsii* dederunt, ut diximus, à *Rege Friderico II. Rege Daniae & ejus patruis Joanne & Adolpho*: *Regi tunc militabant Anthonius & ejus filius Joannes Comites Aldenburgici & Delmenhorstani.*

DEREN, fuit olim proprium *Dominium* in terminis *Diœceseos Monasteriensis*, circa viciniam *Comitatus de Marca*, propè oppidum *Lunen* / cujus arx sita fuit ibidem olim ad flumen *Luppie*, & videntur ejus domini bona majore ex parte ditioni *Monasteriensi* accessisse, quorum aliqua pars propè *Stromberg* sita erat. Fuit olim *Canonicissa* in majori illustrium *Heroidum* in *Affendia Collegio, Betza, Domina in Deren* / cujus mater erat *Burchgravia de Stromberg* / & ea fuit ultima ejus stemmatis, & quadam bona transtulit ad *Collegium Affendianum*. Interim istos dominos ita vetusta tempora oblivioni tradiderunt, ut nulla horum *Dominorum* nomina extent vel inveniantur, & vix locus, ubi sedem

habuerunt, invenire potest: adeò sunt omnia in hoc mundo incerta.
 DESENBERG, antiquum *Paderbornensis Diocesis* Dominium, quod ad se aliquando transtulerunt *Episcopi*, sed modò illud obtinent *Nobilis de Spiegel*. Sub sunt huic dominio II. pagi, & credo hunc Comitatum illum fuisse, cujus *Bernhardus primus & secundus, Comites in Dissen* Episcopi *Paderbornenses* erant hæredes. Ah & proh DEUM immortalem! adeò istorum Dominorum nomina perierunt, ut vix unus vel alterius nomen supersit, & ne quidem sciatur locus, ubi eorum habitatio fuerit: Adeò sunt omnia ruinosa.

DYSSEN, *Dominium* inter ditionem *Osnaburgensem & Comitatus Ravensburgicum* situm est. Cum verò *Engelbertus, Comes in Dissen* Episcopus *Osnaburgensis*, pugnaret cum fratre *Othone*, stetit ab *Othone* Comitibus partibus *Wigboldus, Dominus in Dyssen* / & res ad aciem & pugnam est producta, & in ea occubuit ultimus heros & hæres *dominii in Dyssen / Wigboldus*, & eo mortuo anno 1130. Episcopus *Osnaburgensis* transtulit hoc *dominium Dyssen* / cum *Parochiis, Laby, Hiltter / Glandorp* ad suam *Dioccesin*, sed ad se traxit *Parochiam Versinel* Comes in *Ravensburg*. *Ertvinius Ertmann* in *Chronico Osnaburgensi* hæc habet: Videmus igitur quomodo ille ultimus hujus dominus *dominii Wigboldus* ex hac vita per mortem transferit ad aliam, sic & ejus quoque *dominium* transit ad alios dominos. Ita nihil est in hoc mundo stabile, sed omnia vergunt ad interitum: Et nihil de istius *Wigboldi* majoribus scriptum alibi invenitur: Sic omnia corrunt. Sed invenio in *manuscripto Chronico Joannis Schipphower de gestis Aldenburgensium Comitum*, *Dyssen* / modò pagum amplum, olim & arcem & oppidum celebre fuisse, sed ab Episcopo in villam redactum: Hodie est magna *parochia ruralis* ibi, multos in se pagos complectens, quorum aliqui sub sunt *præfectura in Ravensburg* / quàm loco *Principis Juliacensis* regit hodie cordatus nobilis dominus *Caspar de Ledebur*.

DOERSTADT, hodie est *Cænobium*. Et fuit olim proprium *dominium in Hildesimensi Diocesi* situm, sub *præfectura arcis Leuenburg* amplissima, distat ad duo miliaria à *Goslaria*. Et fuit eorum olim titulus *Edel-Herrn zu Doerstadt* / & illorum *genealogiam* talem inveni in *annalibus*. Anno 1086. in *litteris Cænobii Stedersburg* adducitur testis *Arvoldus Dominus in Doerstadt* / & alibi anno 1110. testis profertur in *ducalibus litteris Walterus, Dominus in Doerstadt* / & in aliis *litteris* anno 1150. adducitur testis *Fridericus, Dominus in Doerstadt*. Et tempore *Othonis*

Ducis *Brunsvicensis* anno 1232. tanquam fidejussor adducitur nobilis Dominus in *Doerstadt* / *Burchardus*. Anno 1273. fuerunt *Fridericus* & *Walterus Thumberi* & *Canonici summi templi Hildesimensis*, & tertius frater *Bernhardus* erat gubernator patriæ, & ejus conjunx erat *Albeida*, *Comitissa in Homburg*. Anno 1281. suscepit gubernationem patrii domini junior *Burchardus*, cujus frater *Walterus* erat *majoris Ecclesie Hildesimensis* *Canonius*. Anno 1327. sequitur tertius *Bernhardus*, nobilis dominus in *Doerstadt*. Ex hoc *Bernhardo* & ex *N. Comitissa Waldenburgica* prognati sunt *Fridericus* *Canonius Hildesimensis*, & *Walterus*, qui ex *Warburgica* domina *Arnoldum* genuit & *Elizabetham*, qui vixere anno Domini 1450. Et uterque vixit cœlebs opinione pietatis, quasi ea ratione sibi aliquid mercedis inde consequerentur. *Elizabetha* erat *Decanissa in Gandersheim Collegii illustris*, & vixit ibi anno 1462. & 1470. ut in multis sigillatis literis vidi. *Arnoldus in senio* ex sua arce & dominio fundavit *Collegium vel Monasterium virginum vestalium* & in eo anno 1464. mortuus sepelitur, sexto Calend. Aprilis, ubi adhuc extat ejus sepulchrum. Sic transeunt antiqua stemmata, sic transeunt vetera monumenta, sic pereunt homines tam magni quam parvi, tam nobiles quam plebei. Nunc *Cœnobium* hoc subest imperio ducis *Brunsvicensis Julii* & ejus filii Domini *Henrici Julii* florentissimi Ducis.

DUERODE, est parochia & pagus amplus sub arce & præfectura *Westerhove* in *Diœcesi Hildesimensi*, cujus possessores sunt *Nobiles de Olsderhausen* / qui quoque aliquid juris habent in arce & præfectura *Westerhove* / & sunt *hereditarii Marescalli* utriusque *ducatus Brunsvicensis*, & dicitur ille locus comitatus & dominium ut feudum, in literis beneficiariis, quas habent à nobili Domino in *Plesse* / & semper ita nominatur in literis eorum beneficiariis. Pertinuit ad eum comitatum pagus *Echt* / quem quoque illi nobiles possident, Sic habent literæ nobilium *dominorum de Plesse*, ut dominorum feudi, und wie haben unser *Gravschafft DUEKODE* beliehnet und beliehnen ihnen. Et jam subest locus ille *Duci Brunsvicensi Julio* & ejus filio *Henrico Julio*, Principi leatissimo.

DINCKLAGE, modò pagus & ampla parochia in *Comitatu Vobrensi*, olim arx erat fortis. Alii censent *nobiles de Dincklage* / arcem illam ut hereditariam possedisse: Alii putant ibi certum aliquod ejus nominis *Dominium* fuisse: Verùm quicquid horum sit, de quo non pugnamus, certum tamen est, quòd hanc arcem destruxerit *Episcopus Monasteriensis Florentius de Bevelinckhove* cum *Melchiore Duce Brunsvicensi*, *Episcopo*

*Osnaburgensi, & Otthone, Comite in Sacklenborg / ut Ertvvinnus Ertmanni
Consul Osnaburgensis, in suo Chronico Osnaburgensi annotat.*

E.

ENGERN, *Chronicon Colonicense* refert in Ducatu Engern esse metropolim urbem *Susatensem*: sed *Franciscus Irenicus* scribit, *Osnaburgum* urbem, quam censet olim à *Bructeris* aedificatam, esse sitam in *Antrivaria*. Quod videtur verisimile, ideo duplex est *Engaria* ducatus. Ut verè *Minda* habuit arcem *Wedekindus*, & adhuc è regione arcis, des *Quintzum Berge* / in ditione *Mindensi* extat arx *Wedekindi*, dicta *die Wedekindesburg*: ita quoque *Osnaburgi* gubernator fuit *Wedekindus*, & extat adhuc non procul ab urbe reliquiæ admodum exiguæ, ubi arcem habuit *Wedekindus* propè *Cænobium Kulle* in monte, da noch der *Mindist* / *die Wedekindesburg* / imò potius loci istius nomen, ut dixi, facilius nobis verisimile, nam dicitur *die Bedekindesburg*. Sic quoque est in exemplo pagi *Beslm* (quod volunt *Bethlehem* dici) baptizatus cum uxore *Gera*, quæ est etiam ibi sepulta: Et extat adhuc ibi baptisterium *Wedekindi* egregium à *Wedekindo* ibi extructum: *Primaria* autem arx *Wedekindi* fuit *Enger* / unum milliare ab *Hervordia* & quatuor milliaria ab *Osnaburgo* distans. Hodie ibi est ampla parochia cum aliquot pagis solummodo dicta *Enger*. Cum *Henricus Leo* (qui meritò est omnibus potentissimis Regibus, Electoribus magnificentissimis & Principibus excellentissimis exemplar, ne in sua confidant potentia, neque ferociant, vel se extollant) pelleretur à possessione & titulo *Westphalia* & *Engarie*, pervenit in possessionem istius arcis & urbis & domini *Comes Lippia*, qui stetit à partibus *Henrici Leonis*, ea de causa quod *Lippiensi* domino ademerat multa bona, pagos, item arcem *die Havestadt* / *Ervete* / & alia circa urbem *Lippiam* dominia, *Coloniensis Episcopus*, & deinde *Monasteriensis* arcem *Sassenborg* / quam olim à *Lothario Rege* consecuti fuerant *Lippiensi* Domini, ideo recepit in recompensationem *Comes Lippia Enger* / dominium ab *Henrico Leone Duce*: nam erat arx munita & ad eum pertinuit castrum *Bustede* / quod ante centenos aliquot annos nobilibus *die Nagels* dictis *Comites de Lippia* oppignoraverant: Cum verò *Simon, Comes de Lippia* multum damni daret *Osnaburgensi* ditioni, propterea quòd diceret oppidulum *Melle* / & pagum *Reimeslage* pertinere ad dominium in *Engern* / est tandem interceptus ab *Episcopo Osnaburgensi, Ludovico, Comite in Ravensberg* / & ad quinquennium detentus *Osnaburgi* in vinculis, quibus nomen dede-

dederunt der Buef / & demum datis obsidibus est ita liberatus, ut destrueret castrum Engern / & deinde pagum Engern / & reliqua ad illum pertinentia bona oppignoraret Brunoni Comiti in Ravensberg / Episcopi fratri. Ita haec Engern est parochia cum multis pagis Ravensburgico Comitatus oppignorata, quod dominium modò repetit Simon, Comes Lippensis. Cum verò turbatus esset à suis regionibus per Fridericum I. Casarem, Henricus Leo, est titulo Westphaliae & Angrivariae vel Engern investitus Coloniensis Praesul in Gylhausen. Nam supra Susatum in Surlandia montosa sita est arx Eresburgum, quasi Engersburg / & hanc possedisse Wedekindum & ejus posteros constat, & illam arcem atque oppidum modò dictam Mersenburg ad huc obtinet Coloniensis Episcopus, idèò verisimile est, & superiorem & inferiorem Angrivariae vel in Engern ducatum fuisse, & superioris Angrivariae ducatum cum multis oppidis & arcibus certissime obtinet Coloniensis Praesul, & extenditur per Surlandiam usque ad Comitatum Nassau / ab una parte, & ab altera usque ad Hesium & Comitatum Waldeck / & circa amplum Comitatum de Marca & Diocesim Paderbornensem & superiorem Comitatum Lippia: Circa flumen Lupiam multa & plurima ad Ducatum Engariae & Westphaliae pertinentia possidet Coloniensis Elector. Sed vi traxit illum Ducatum ad se Coloniensis Elector, qui in transactione adjudicatus erat Principi Bernhardo, ex quo originem ducunt Principes & Duces inferioris Saxoniae, qui dicuntur de Levenberg / & propterea illi adhuc retinent titulum Westphaliae & Angrivariae. Gobelinus persona expressè sic scribit in suo Cosmodromio: Anno Domini 1180. in conventu Principum, apud Gylhausen celebrato, per sententiam Principum Duci Saxoniae Henrico Leoni ducatus suus abjudicatur, & partes istius ducatus, quae erant in Coloniensi & Paderbornensi Dicecesibus ultra Visurgim (versus Rhenum) dantur Philippo Coloniensi Archiepiscopo, & Bernhardo, Comiti de Anhold / filio Marchionis Alberti. Hic est ille Bernardus, unde, ut dixi, originem trahunt Duces Saxoniae inferioris. Interim cum semel totum Ducatum in vaserat Coloniensis, eum planè obtinuit, & exclusit Principes Saxonicos ut legitimos haeredes. Verum hodie ut Principes inferioris Saxoniae: Ita & Episcopi Colonienses titulum ducatus Westphaliae & Angrivariae retinent. Est adhuc aliud dominium vel Comitatus Engeren / qui titulus planè evanuit. Nam ultimus Comes regni Angariae de Disten (isto titulo) Bernardus & ejus uxor Christina simul baptisati sunt & in loco & oppido Hamelen / ibi ex suis bonis fundaverunt Collegium, quod ibi adhuc est in oppido Hamelen /

ubi est etiam ille Bernhardus in Collegio sepultus, sicut & *Wedekindus* in Enger / ubi etiam ille Collegium fundavit, quod est nunc *translatum in novum oppidum Hervordienſe*. Et hęc consideranda mirabilis mutatio in hoc Ducatu est; est quoque mirandum, quod qui sunt & volumus dici Episcopi, & esse successores Apostolorum, quibus est dictum, vos autem non sic, tamen ambiant Ducatus & amplios principatus, sicut omnes Episcopi in inferiori Saxonia & Westphalia, uno *Osnaburgensi* excepto, prædam ex regionibus *Henrici Leonis* sustulerunt.

EUKESVELDIAM, *dimidiam partem Ducatus Brunswicensis*, quod dicitur de *Grubenhagen* / ad se *Præsules Moguntini* sustulere. *Krantius* refert, quod eam emerint ab *Othone Duce Brunswicensi*, cum fieret in *Rea Neapolitanus*: Sed *moderni Duces* existimant, *oppignoratam* esse, & sperant restitutionem istius territorii ipsis futuram esse aliquando per vim juris. Ideo & hęc est consideranda mutatio varia, ut nihil est dixerim.

EGLEN, *Comitatus olim*, & jam in *Diœcesi Magdeburgica* situs. Vixit aliquis *Comes Eglenus*, anno Domini 1405. & eo tempore *Comes* *Episcopi Bernharδο Anbaldino* fecit, ut recitat *Hoppenrodus ex Chronico Magdeburgensi*, & hujus meminit *Krantius in Metropoli* libro II. cap. 7. Anno Domini 1411. cum *Nobiles de Schwichelde* tunc temporis possessoris arcis *Harsburg* hostesque ditionis *Magdeburgicæ* essent, & pecora ex ea abigerent, se eis opposuerunt *Cunradus*, *Comes in Egelin* / & *Otho*, *dominus in Warburg*. *Hoppenrodus ex Chronico Saxonia*, & *Krantius in Metropoli* lib. II. cap. 12. hæc recitat; & hic *Cunradus* fuit ultimus ejus ditionis *Comes*. Idem *Hoppenrodus*, *ex Chronico Magdeburgico*, hoc quoque refert. Ideo & hęc quam brevis quam fragilis, quam mutabilis sit vita humana, & quomodo ruunt potentes cum minoribus, est considerandum.

F.

FALCKENSTEIN, *Arx & Comitatus in Harcinia*, Anno Domini 1220. & 1223. vixit *Hogerus Comes in Falckenstein* / *Hoppenrodus ex Chronico Magdeburgico*. Et hujus meminit *Krantius in Metropoli* lib. 7. cap. 57. Anno Domini 1271. vixit *Fridericus*, *Comes in Falckenstein* / & Anno 1289. *Lutgarda de Arnstein* / *Comitissa de Falckenstein* / & anno 1298. & 1305. & 1322. vixit *Otho*, *Comes in Falckenstein* / & ejus frater *Volradus*, & tertius frater *Cunradus*, *Canonicus in Magdeburg* / & *Volradi ac Othonis* *Canonici*

trum filii fuere *Othones* duo, & *Burchardus* atque *Fridericus*, *Canonici in Magdeburg & Halberstadt*, quoque fratrum duorum filii. Et *Burchardi*, *Comitis in Falckenstein* / sit mentio anno Domini 1330. Sed anno Domini 1405. possedit illum *Comitatum Episcopus Halberstadensis*, *Rudolphus ab Anholdt* / quomodo jam ab illo Episcopatu pervenerit ad *Nobiles ab Assenburg*, qui jam illam arcem possident, ignoratur. Interim & hoc certum est, quod & exemplar humanæ & brevitatis vitæ nostræ, atque variæ mutationis in casibus humanis, interitus illorum quoque *Comitum* præbeat nobis.

FRIDEBURG, Castrum & pagus amplus. Anno 1216. vixit *Hagenus*, *Comes in Griebenurg*. *Hoppenrodus* ex *Chronico Magdeburgico*. Hujus filius fuit *Ulricus*, ex *Ulrico Hojerus*, uterque *Ulricus*, *Sophia* & *Kunigundis* orti sunt, ex juniore *Ulrico Siffridus* natus est, & ex eo *Otho*, *Boho* & *Wernerus*. Tandem pervenit ille *Comitatus ad Magdeburgensem Diocesim*, & *Episcopus* ibidem *Albertus* vendidit eum anno 1368. *Hoppenrodus* ex *Chronico Magdeburgensi*, & postea rediit ille *Comitatus ad eam* circa annum Domini 1442. sed statim vendidit *Comitibus de Mansfeldt* / *Episcopus Guntherus* hunc *Comitatum*, *Hoppenrod*. Ideo & in hoc *Comitatu* varia consideratur mutatio: Extat adhuc ejus nominis in *Comitatu Mansfeldico*, quam dicunt istorum *Comitum* sedem fuisse: Est in *Comitatu Orientalis Phrysiæ* quoque arx *Fredeburg* / quæ quoque sustinuit varias mutationes, antequam *Ezardus I.* *Comes Orientalis Phrysiæ* hanc ad se transferret: Interim isti *Comites Fredeburgici* esse desierunt, ut nihil est in mundo firmum.

G.

GEBENKENSTEIN, Castrum antiquum ad flumen *Salam* adhuc situm, propè urbem *Hallam*. *Comites in Mersburg* scripserunt se *Dominos in Stein* / quod postea dictum est *Gebeckenstein* / quasi *gebe ich den Stein*. Quia mortuo *Eysico*, ultimo *Comite in Mersburg*, & *Domino in Stein* / fundavit *Henricus II.* dictus cognomine *sanctus*, ex *Mersburgica* ditione *Episcopatum*, & *dominium Stein* contulit anno Domini 1004. *Episcopo Magdeburgico Daganus*, qui ejus fuerat *Sacellanus* & *Cancellarius*, & hodie adhuc *Episcopus* ille possidet *dominium* hoc, & pertinet ad illud *Halla urbs*, & alia oppida, & *Parochiæ* & *pagi* multi. Sic & isti *Comites*, licet potentes, in *spongiam* abierunt, ut omnia in his terris sunt *vana* & ipsa *vanitas*.

GATERSLEVE, *Dominium in Diœcesi Halberstadenſi. Vidi literas vel diplomata Cœnobii Stedersburg, ubi legitur circa annum 1124. vixiſſe nobilis Dominus in Gatersleven Ericus. Hodie eſt præfectura adhuc Gatersleven in Halberſtadenſi Diœceſi, quomodo ad eam pervenerit hoc dominium, ignoro. Interim dum non amplius extiterint Domini ejus nominis, ſive mortui ſint, ſive ejeçti, tamen nobis indicans, que ſit fortuna humana. Green / magnam præfecturam dominii in Gatersburg tranſtulerant ad ſe Episcopi Hildeſimeneſes, teſte Bruchio, ſed cum ſemel illam Diœceſin jure belli invaderent Duces Brunſwicenſis, Ericus ſenior & Henricus junior, in diſiſione acceſſit Principibus patri Henrico & filio Julio, atque nepoti Henrico Julio hæc pars. Ica & hic eſt in præfectura magna mutatio conſideranda.*

H.

HOGENBÖKEN, eſt parva modò præfectura, cujus caſtrum in monte inter arcem & oppidum Lervenſtein & urbem Alſted eſt ſitum in veteri Diœceſi Hildeſimeneſi, & fuit olim proprium dominium, ad quod pertinuit caſtrum vel parvum dominium Helem propè Viſſigin (quod hæctenus in feudum habuit nobilis & præſtantiffimus Heros Eriçericus à Schulenburg / nuper in CHRISTO mortuus, qui multa milia aureorum in uſum ſtudentium, pauperum & Eccleſiarum contulit) Et Hogenböken fuit proprium dominium. Anno Domini 1240. vixit Conradus, nobilis dominus de Hogenböken / vel de alto fago, & anno Domini 1252. vixit Hojerus, nobilis dominus de alto fago. Et fuere duo ejus fratres, domini ibidem Canonici in Hildeſheim. Anno 1273. Ulricus, nobilis dominus de alto fago, & Hojerus frater ejus fuit Scholaſticus Hildeſimeneſis, & iſtorum fratrum ſoror Orda fuit ultimi Comitum in Poppenberg conjunx. Anno Domini 1300. vixit Ulrici filius Hojerus, & ejus frater Ulricus. Ut igitur tranſit gloria mundi, & omnis caro humana eſt fœcunum, ſe etiam tranſierunt & hi nobiles domini cum nobilitate ſua, & non amplius inventi ſunt. Et licet jam ſita ſit illa arx in præfectura ampla & tamen amplum fuiſſe dominium conſtat. Habuit illam arcem aliquando oppignoratam Burchardus à Steinberg / nobilis vir, & locum primo tenens Ducis Julii, qui poſtea fuit quoque locum tenens aut vicarius Comitum Aldenburgenſis Joannis in ditione Theverana.

HAGEN, *Præfectura in Diœceſi Bremenſi, dicunt olim illam Conradus Hoyer arcem fuiſſe, ſed nihil hîc certi habeo.*

HERVERDE, est illustre generosissimarum virginum Collegium, & civitas pulchrè egregieque ornata, ad duo miliaria ab urbe Lemgovia, in vicina Comitatus Lippia & sub Ravensburgico Comitatu sita ea est: Estque modò Ravensburgici Comitatus urbs Hervordia, vendita illustrissimo Wilhelmo, Duci Julia, ante annos triginta quatuor ab Abbatissa Hervordienſi Anna, nata Comitissa de Limpurg / super Collegium illustre olim jurisdictio- nem Ecclesiasticam Episcopus Paderbornensis habuit. Refert etiam ex mea relatione, quam descripsit ex Chronico Mindensi manuscripto Hoppenro- dius, quod Walderus, Comes in Hervorde / de consensu Ducis Westphaliae D. Wedekindi, condiderit ex suo Comitatu illustre Collegium. Civitas hodie patet, ut dixi, Wilhelmo Duci Juliacensi & Bergensi, &c. Ita & hîc est quoque munitio observanda, ut in rebus humanis nihil est firmum.

HAHOLTI, Principis Vandalici (ut vetera insignia indicant, quæ in turribus Lemgovie conspiciuntur) Comitatus fuit sine dubio vetustissimus, sub quo subsuere & subsunt Lemgaw / Lage / Dithmolde / Sulbecke: & mortuus Haholto eum ab Henrico II. Casare impetravit Meinwercus, Prasul Paderbornensis, sed postea Nobiles domini in Lippia consecuti sunt in possessionem eum Comitatum opera Lotharii Casaris, sicut eum adhuc obtinent: Et cum redactus esset ille Lippiensis Comitatus in eas angustias, uno Comite modò gubernatore patriæ D. Simone superſtite, ut perire videretur, tamen Dominus DEUS in cælo exaudivit preces ſubditorum, & eidem Simoni Comiti verè generoso, inclyto & præstantissimo domino, ex ſua Conthorali domina Elizabetha, nata Comitissa de Schawenburg largitus est tres filios hodie, ut Bernhardum, Simonem & Othonem, sed optimus Comes & dominus se largum & gratum vicissim DEO præbuit, & multam & copiosam pecuniam contulit in usum Ecclesiarum, & earum ministrorum, Scholarum & pauperum. Verùm & in hoc Comitatu est tamen observanda quædam varietas, ut annotavimus.

HADMERSLEBEN, Dominium in Diœcesi Halberſtadenſium, Anno 1242. vixit Lydolphus, Comes in Hadmersleben / teste Hoppenrodio, Anno 1265. vixit Fridericus, Dominus in Hadmersleben. Anno 1367. vixit Joannes, Dominus in Hadmersleben. Anno 1416. moritur ultimus Comes Conradus, & sic pervenit ad Diœcesin Halberſtadenſem, teste eodem. Ideo & illi Comites deſerunt, qua ratione ignoramus, attamen non amplius exiſtunt, ut ita brevitatis & inſtabilitatis humanæ vitæ & mutatio in hoc mundo conſideretur.

HAALDSLEVE, Castrum & dominium in Diœcesi Magdeburgica, cujus fuit ibi olim Comes, sic hinc dictus, cujus nomen Krantius libro 6. Saxon.

Saxon. cap. 7. *Heinricus Leo* possedit illam arcem & dominium. Et hanc ademit *Wichmannus*, *Episcopus Magdeburgicus*: *Hoppenrodio* testis. Ideo & ibi videmus mutationem, & quàm sint in hoc mundo transitoria adeo ut nihil de istis sciatur Dominis.

HADDEARIA, terra pascuosa & fructuosa interminis *Dioecesis Bremensis* sita, quam aliquando *Ducibus Saxonie in Lovendurg* ademerat. *Præsul Bremensis* ope civium *Hamburgensium* & *Bremensium*, sed eam recuperavit anno 1499. animose *Magnus*, *Dux Saxonie*, *Saxoniae & Westphaliae*, hujus Ducis *Francisci junioris* possessoris *Hallam* avus, quam *Dux Franciscus senior* reliquit filio *Duci Henrico*, *Archiepiscopo Bremensi*, & postea, eo mortuo, juniore *Francisco Duci Saxonie*, *grivaria & Westphaliae*.

HOLTE, *Dominium* olim in *ditione Osnaburgensi* ad unum milia ab urbe *Osnabrugga* situm, cujus domini & ejus arcis vestigia ante nos 56. vidi in monte propè pagum & parochiam *Holte* / & ad hoc dominium pertinuit *Holte* / *parochia*, & *vicina parochia*, ut *Dorchholt*, *Bellichholt* & plures parochia vicinæ. *Dominus in Holte* habuit propriam in *Neapoli Osnaburgensi* portam, dictam *Holksporten* / cum tota platea, & in platea die *Holksstrassen* / habuit *Dominus iste curiam*, cujus possessores legitimi jam sunt mei propinqui, ex legitima emtione facta anno 1738. Licet sit ante annos 50. jam muro obducta porta, tamen memini ego illi apertum transitum fuisse per eam. *Philippus*, *Comes de Ravensburg* *Episcopus Osnaburgensis*, año 1144. propter rapinas arcem illam cinxit cum *Comite Ravensburgico* & ad septennium oblidionem castri continuavit sic sunt ejecti tandem ex *ditione illa Domini ab Holte*, & tunc adjecta arcem & dominium *Episcopus suæ Dioecesis cum pertinentiis*, sed ita consequitur etiam *Comes Ravensburgicus den Freyenstuhl als die Erbschafft im Striff Offenbrugge und den nachbarten Ländern / und die freyen Schöpffen des Rechtes*. Et omnes *villa*, quotquot adhuc habet *Comitatus Ravensburgicus* in *ditione Osnaburgensi*, pertinere ad *dominium Holte* / als die *Freyen zu Dinsfen und andere*. *Kranius* *hos Ravensburgicos* nominat lib. 6. *Metrop.* cap. 24. Illi postea cum ejecti essent ex *Dioecesi Osnaburgensi* *profecti ad Rhenum* emerunt ibi locum & *ditionem* cuius *præfectura* adhuc ibi est propè urbem *Dinckelste* / & quoque vocantur *procul ab urbe Essen* vel *Asindia* sita, quam quoque vocant. Et tunc adhuc diu duravit illa familia, quoniam postea ex ea familia ortus est *Wigboldus*, *dominus in Holte* / *Archiepiscopus Colonienis*: Verum quæ

quod alii putant *Episcopum Monasteriensem Ludolphum ab Holste* & quoque *Wilhelmum ab Holste* (vide *Kranzium lib. 8. Metrop. cap. 14. & 45.*) ibidem *Episcopum*, ex hac dominorum familia esse, non videtur simile, quoniam illi putantur prognati ex militarium & simpliciter nobilium de *Holste* profapia. Ego enim novi quosdam ex militaribus de *Holste*. Interim reperi copiam alicujus monumenti descriptam ante annos 86. à *Joanne Scipphovero*, scriptore *Chronici Aldenburgici*, (quam ordine subijcio:) In nomine sanctæ & individuae Trinitatis, *Ludolphus, DEI gratia Monasteriensis Episcopus, Wilhelmus Osnaburgensis Prapostitus, Adolphus & Wichbodus fratres de Holste* omnibus salutem in perpetuum; notum facimus, quod ex communi consensu, unanimi voto & concordia largitione contulimus DEO & beatae Mariæ virgini ad laudem ejus patronatus *Ecclesia in Besterstede virginibus Cistriensis ordinis in Bassembruggem* famulantibus in perpetuum, & exinde presentem paginam fecimus nostris sigillis communiri, acta sunt hæc anno Domini & anno gratiæ 1234. coram testibus subnotatis *Remboldo majori Praposto, & Ulrico S. Martini Decano Monasteriensibus, Cunrado de Hartorpe, Henrico de Meppen, Joanne de Monasterio, Canonicis Osnaburgensibus, Wilhelmo Rullem, Hermanno de Hasdorpe, Luberto de Northorpe, Herbordo de Spreedorpe, Hermanno Wilefen, Matthia de Lage militibus, Arnolde de Wesceloro* de ordine prædicatorum, ac aliis multis. Ideo credo ipsos militares fuisse. Sed quicquid istorum sit, tamen ex tota hac historia apparet, quàm sint omnia ruinosa & mutabilia in hoc mundo, & quomodo etiam potentes ruant.

HOLTE, in *vicinia Rheni* vetus illud dominium, est modò præfectura & arx & civitas propè *Rhenum Ducatus Clivensis*, & hujus domini ultimi coheres videtur fuisse *Beatrix domina de Holste Abbatisa in Assendia*, quæ vixit anno 1412. & quædam bona Collegio *Aflindiano* contulit: Deinde existimant nonnulli ejus sororem nupsisse *Comiti in Dinstflagen* & utramque conjugem absque hæredibus masculis relicta una filia mortuos fuisse, quod ita utrumque Dominium pervenerit ad *Clivensem Ducatum per pacta dotalia*, ut ajunt. Vide lector & hîc varietatem & mutationem, ut omnia sunt transitoria.

HEISSEN, Dominium in *Diocesi Monasteriensi* propè urbem *Hammone*, cujus possessor *Joannes a Recke dominus in Heissen* mihi aliquando visus & notus ante annos 36. fuit.

HORSTMAR, Proprius Comitatus in Westphalia in Diocesi Monasteriensi, & arx & oppidum Horstmar adhuc in vigore est & floret: Situm à Monasteriensi urbe ad tria milliaria. Ultimus Comes Bernhardus, ut apparuit olim ante annos centum in templo civitatis Horstmarie fuit notatus, sicut scribit *Wernerus Rolevingius* in laudibus antiquæ Saxonie, hoc est, Westphaliæ, ubi ultimum ejus loci Comitem sic vocat & adjungit, hunc fuisse virum insigni probitate spectabilem, cuius tanta fuerit virtus, ut ab omnibus hominibus quasi delitiæ habitus sit, & apud *Arnoldum, Abbatem Lubecensem*, in supplemento *Chronicon Saxonum* lib. 5. cap. 3. meminit nobilis viri domini *Bernhardi de Horstmar*. Existimarunt multi senes, urbes, *Coisfeldiam, Boreken, Mittelni & Werbeckem* civitates, subjectas fuisse Comiti *Horstmario*, quod nos in medium relinquimus. Per se *Horstmar* jam in ditione *Monasteriensi* præfectus est satis ampla, & ad eum quoque Comitatum pertinere arx & præfectura *Ruschau* / quæ dicitur vulgo *Comitibus Stenordiensibus* oppugnata, für eglische *Bevelinshöver Pfennige* / eglischen *weissen Valschen* / eglischen *blauen Binden*. Sed hæc sunt incerta. Quicquid istorum sit interim apparet hinc, quàm sint omnia vana & ipsa vanitas.

HOESTED vel **HONSTEID**, credo hunc Comitatum esse vel fuisse situm ab hac parte *Rheni* propè civitatem *Duesbergam*. Nam *Comites de Hoensteide & de Wickrode* (qui Comitatus olim fuit in terra *Juliacensi*, ubi adhuc est arx ejus nominis) erant fundatores *Cænobii nobilium Monachorum in Hammern* propè *Duesbergam*: *Philippo, Comite in Spinsberge* (qui Comitatus fuit quoque situs in *Juliacensi Ducatu*) *Colonien*si præfule anno 1180. in *Gilhausen* / erat ei in itinere socius *Theodorus, Comes in Hoestedt*. Ultimi erant hujus Comitatus *Comites & Domini, Lotharius & ejus ex Mechtildæ conjuge filius Conradus, Episcopus Colonien*sis, qui totam ditionem cum præfecturis *Uldena / Nurburg / Waldenburg / & Wate* contulit *Ecclesiæ Colonien*si. Anno Domini 1256. Ideo & hinc constat quàm sint in mundo cuncta vana & ipsa vanitas.

HOMBORG, *Dominium proprium* extitit ab hac parte *urbis Embeckæ*, cujus supremæ arcis reliquæ splendide videntur in alto monte non procul à *Cænobio Amelunsborn* / & ad eam præfecturam (quæ modo dicitur *Wickensen*) pertinent ferè 30. pagi. Quod dicit *Cassius Brunschius, Episcopus Hildesimensis* XXIV. *Adelockum* sua *Diocesi* adjunxit anno Domini 1174. & postea eam aliis dominis in feudum collocatis non est verisimile. Sed de eo alibi plura dixi: Est *dominium situm in terra Brunswicensi*. HOR.

HORDE, Proprium dominium in ditione Paderbornensi, cujus possessores sunt Nobiles de Horde / an sit feudum Episcopi, ignoro.

I.

IBORCH, Castrum Diocesis Osnaburgensis ad II. miliaria parva situm ab urbe Osnaburga. *Wedekindi Saxonum, Westphalia & Angrivaria Ducis, pater, Wernechinus, se Ducem scripsit Angrivariorum & Iburgi,* quod alii Siborg putant esse, videlicet illud Monasterium & civitatem ita dictam, quæ est ad Rhenum supra urbem Coloniam sita. Alii de Driburg vel de Dringenborg intelligunt, quod non fit verisimile, quia eam arcem dicitur fundasse *Bernhardus, Comes de Lippia, Episcopus Paderbornensis.* Ego credo illud Iburgum fuisse & adhuc esse, quod situm est in Diocesi Osnaburgensi, & hujus rei multas causas dare possem, deinde testem habeo *Erwinum Ertmann* in Chronico Osnaburgensi. Interim & hic est etiam aliqua mutatio consideranda.

INSULA, Comites de Insula, fuerunt propè Hildesiam in Diocesi Hildesimensi: Vidi in annalibus Collegii in Gandersheim & Monasterii Steversborg hos Comites ordine nominari. *Theodorus, Comes de Insula,* vixit anno 1188. sub *Fridrico I.* qui fuit cum aliis Comitibus advocatus Collegii illustris Gandershemii. Item anno 1220. vocatur in testem *Conradus de Insula Comes.* Vidi in Chronico Cœnobii S. Michaelis in urbe Hildesia in vicinia urbis Hildesii situm fuisse castrum Comitum de Insula: Verum perierunt jam isti Comites, & non amplius existunt, ut nihil hic est stabile.

K.

KATELENBORCH, proprius olim Comitatus ad unum miliare à civitate Northheim / in ditione Eikesfeldia. Et anno 1100. ultimus ibi Comes *Theodoricus* nomine ex arce & castro constituit Cœnobium, & in urbe *Eimbecca* ipsius pater quoque *Theodoricus* dictus Collegium S. Alexandri instituit: Videatur *Krantius* lib. 5. Metropol. cap. 32. Postea cum tota *Eikesfeldia* locum illum in suam possessionem & accepit & habuit (quo jure ignoro) *Episcopus Moguntinus*, sed moniales in hoc Cœnobio Katenborg anno 1525. in bello rustico desertæ à *Præsule Moguntino*, qui ipsis in extrema necessitate positus nullam opem tulit, ita necessitate coactæ se ultro subjecerunt *Ducibus de Brunsvich* / qui differentie causa *Duces de Grupenhagen* dicuntur, & hodie Cœnobium hoc possidet illustri-

Iustrissimus Princeps *Brunsvicensis Philippus*: Sic quoque in superiori Germania circa Rhenum aliqua pecuniæ summa magna ad se traducere Moguntini præfules *Comitatum Königstein* / quem ante non multos annos moriendo pius *Comes Ludovicus* reliquit, jam dicuntur. Ita omnia undique apparent instabilia & mutabilia.

KAPPENBERG, Proprium *dominium vel Comitatus in Westphalia in diuione Monasteriensi*. Et Comitum ejus loci meminit *Kranztius Saxon.* lib. 5. cap. 15. ubi fit mentio *Orthonis, Comitis in Rappenberg*. Et in *Metrop.* lib. 5. cap. 32. Et tandem *Wernerus XXI. Episcopus Monasteriensi*. Anno Domini 1186. effecit, ut ex *castro Rappenberg* constitueretur *Collegium vel Monasterium nobilem virorum Premonstratensis ordinis*. Interim circa annum 1215. vixere adhuc *Comites de Rappenberg* ut meminit in *Metropoli Kranztius* lib. 7. cap. 33. *Canobii Rappenberg* loci & contiguus *Comitatus amplissimo de Marca*, situs inter oppida istius *Comitatus elegantia, Cämen & Lunen* / & dicitur præfectura, arx & civitas *Werdena*, vulgo dicta *Werden* / *Monasteriensibus* modo parens, hujus *Comitatus* huic subiecta, à qua etiamnum hodie non procul abest *Monasterium Rappenberg in diuione Monasteriensi*: *Rappenbergensis Comitis filiam aliquando habuit uxorem Comes Aldenburgicus*. Sic & hic conspicuum fit, quàm sint omnia mutabilia & incerta in hoc mundo, & multi magni viri ita in hoc mundo pereunt, ut non amplius nomina eorum inveniuntur.

L.

LÜDINCKHUSEN, oppidum & arx in *Diocesi Monasteriensi* ad 5 miliaria ab urbe *Monasterio* & 3. miliaria ab urbe *Hamme* sita. *Wernerus Rolevingius Carthusianus* in laudibus antiquæ *Saxonie*, hoc est, *Westphaliæ*, refert inter *Comitatus & dominia veteris Westphaliæ* ante annos centum, & hunc etiam: Et *Levoldus de Northoff* in *Chronico Comitum de Marcka* meminit *Hermani Domini de Ludinckhusen*. Ex illis nonnulli hoc *dominium fuisse feudum Abbatis Werdenis*, & pertinuisse ad hoc *dominium, præfecturam & oppidum Dulmen*. Jam *Episcopus Capitulo Monasteriensi* paret, wie das daran gekommen / weiß ich nicht. Quod credo sic factum esse, ut aut *Domini isti in sua familia* desierint esse, vel defecerint, vel ex suo *dominio ejecti* sint. Verùm & hinc brevitas vite humanæ & mutabilitas hominum consideratur, ut omnes non de his bonis, sed de æternis obtinendis cogitent.

LEIMBECK, proprium dominium trium parochiarum, situm in Diocesi Monasteriensi inter urbes Cosfeldiam & Borckenam. Joannes, dominus in Leimbeck / reliquit filiam, & ea nupsit nobili cuidam de Westerholte / hinc est, quod adhuc hodie Bernhardus nostro tempore de Westerholte se scripserit cum suis filiis Matthia & aliis de Westerholte / dominum & dominos in Leimbeck. Interim & hic apparet mutatio, & docemur, quàm sint omnia transitoria.

LESMONIA vel LESEM, fuit Comitatus vel dominium proprium in Diocesi Bremensi, cujus mentio fit in Metropoli Krantii lib. 4. cap. 25. 32. & 35. & arx illa, quæ dicitur adhuc Zurburch / fuit istius Domini. Hos dominos turbasse & ejecisse ex suo Comitatu dicuntur cives Bremenses, ut quidam referunt, ita & hic cognoscitur vicissitudo.

LIMBORCH vel NIENLIMBORCH, Comitatus propè urbem Iserlonium in Surlandia, de qua longè à nobis diversa refert Levoldus de Northoff in Chronico Markensium Comitum: Et Petrus Marsaus Cratopolius in Catalogo Colonensium Episcoporum, qui Comitatum hunc de Limborg dictum fuisse etiàm de Sfenborg scribunt. Interim quæ ego reperi huc referam: Est castrum & oppidum, & complectitur in se 8. parochias: Fuere dua Armegarda nata Comitissa de Limpurg Canonissa in Illustri Asindia Collegio, videlicet Amita & neptis, atque hujus posterioris soror Margaretha quoque fuit ibi Canonissa, ejus frater Eberhardus, Comes de Limpurg / consiliarius Ducis Juliacensis & Bergensis Wilhelmi erat, & hic Eberhardus genuit ex Anna domina de Broick Wilhelmum & tres filias, quæ vixere cum fratre Wilhelmo anno Domini 1450. Hic Wilhelmus genuit ex domina de Bethbar N. rursus duos filios Eberhardum & Wilhelmum, & se scribebat Comitem in Limpurg / dominum in Broick & Bethbar / nam ut pater per pacta dotalia consecutus erat Broick / ita eadem hic ratione Bethbar consecutus erat: Isti duo filii habentes sedes vel in medio Comitatu amplissimo de Marca, vel in istius tam ampli Comitatus terminis, militabant tunc Duci Clivensi & Comiti de Marca contra Geldros pugnanti, & ita in pugna occubuerunt anno 1468. Ideo pater senex Wilhelmus magno mœrore affectus tandem tribus filiabus dividit dominia. Duas sorores duobus fratribus Comitibus de Nervenar elocat, & alteri Limpurg Comitatum, alteri dominium Bethbar in dotem tradit, tertiam elocavit Comiti in Falckenstein & Oberstein / & ei in dotem attribuit dominium Broick: Ex altero fratrum dominus de Nervenar Friderico natus est Humpertus, pater Adolphi Comitis in Nervenar / Mbrse & Limpurg / & huic Adolpho ademit

mit arcem, civitatem & Comitatum Limpurg / Ernestus Dux Bavariae, Elector Colonienfis, & adiecit ditioni Colonienfi: Interim Comes Brunsvici & Stirmb sibi titulum usurpant, & in eum aliquid juris habent. Ita ut varia est mutatio in hoc parvo Comitatu visa, sic quoque exemplar fortunæ humanæ, quæ est mutabilis, fuit Adolphus Comes, multarum ditionum quondam possessor, quibus exuebatur & in exilium eiciebatur, in quo post varios casus & pericula tandem succumbit moriens.

LINGEN, Arcem, urbem & dominium anno 1519. invasit, occupavit, & sibi usurpavit Ericus Saxonia de Lauenborg / Episcopus Monasteriensis, & suæ ditioni Monasteriensis adjecerat, ejecto (pro more illorum Episcoporum) vero domino & hærede Nicolao, Comite Tecklenburgico & domino in Lingen & Rheden / cum uxore Elisabetha nata Comitissa in Rheden. Et profecto perpetuo hoc dominium retinissent Monasterienses, nisi se dominus Nicolaus beneficiarium fecisset Duci Geldriae Carolo, qui hoc dominium minaciter extorsit Monasteriensibus, & rursus prædicto domino Nicolao in feudum tradidit: Cùm verò mortuo Carolo Colari, ad se reciperet Ducatum Geldriae Carolus V. Caesar, & Comes Cuvoradus Tecklenburgicus retineret Lingen / nec à Carolo beneficium domini in Lingen peteret, nec etiam antea fratri Orthoni expetenti illud Dominium pro veteri majorum more, ut justa divisio inter fratres fieret, concederet, sed potius eum vincitum teneret, est huic à Carolo V. in bello Smalcaldico ademptum anno Domini 1547. hoc dominium.

LYNDENHUSEN, Comitatum adeptus est Episcopus Paderbornensis Meinvercus, quem tenuit antea Comes Ludolphus. Ubi sit situs, ignoro. Ubi etiam videtur mutatio & varietas, & casus hominum miser apparet etiam hîc.

LOCKUM, Proprius olim fuit Comitatus, cujus, Krantzio teste, heredes erant Comites in Aldenburg / & Hallernund / & ex consensu Episcopi Mindensis ibi fecerunt ex eo amplum Cœnobium, quod in terminis Ducatus Brunsvicensis, Comitatus Schorvenburgici atque Hoyensis & Diocesis Mindensis adhuc floret, & subest Mindensi præfule in spiritualibus, Krantzio in Metropoli lib. 6. cap. 42. sed locus & Cœnobium subest Duci Brunsvicensi. Arx Stoltenow in Comitatu Hoyensi huic comitatu subfuisse dicitur.

LOWENSTEIN, amplissima præfectura, imò oppidum & arx in monte, Ubi olim in vicinia Comes Spiegelbergicus in plano arcem habuit Spiegelborg / ad duo miliaria ab oppido Hamelen distantem, quæ inquam subfuit olim domino in Homburg / licet Spangenbergicus in Chronico Mantfeldi.

feldico putet *Böwenstein* proprium Comitatum fuisse) Hanc invaserant vel oppignoratam accepere *Hildesimenses* Episcopi, quo jure ignoro, & diu possederunt, donec eam jure belli ad se transferrent *Duces Brunswicenses*, *Ericus senior* & *Henricus junior*, Hujus Ducis *Henrici Julii* avus: Olim *Nobiles* *eximii de Saldren* / ut pater *Henricus senior*, deinde filius *Burchardus*, vir strenuus, & jam nepos vir doctus filius, *Henricus à Salder* / generosi viri ex antiqua nobilium *Saldrensium* familia orti, possederunt illam sibi oppignoratam ultra centum annos, & subsunt ei 25. pagi, sed eam ad se recepit *Dux Julius*.

M.

MULINGEN, *Dominium proprium in ditione Magdeburgica*. Anno Domini 1242. vixit *Gebhardus*, dominus de *Mulingen* / teste *Hoppenrodio*. Et anno 1318. *Episcopus Magdeburgicus Burchardus* destruxit arcem *Mulingen* / sed est readificatum a *Comite Barbiensi* auxilio urbis *Magdeburgicæ*, ut refert *Hoppenrodus* ex *Chronico Magdeburgico*. Hodie possident illud dominium *Comites de Barbey* / & in titulo se scribunt *Dominos in Mulingen*. Observatur tamen & hinc mutatio in hoc dominio.

MEINHOVELEN, proprium dominium in *Diœcesi Monasteriensis* fuit, quod putarunt nonnulli situm ad parvum miliare fuisse ab urbe in eo loco, ubi nunc est *arx & oppidum Wolbeck* / & ex loco illo turbavisse *Episcopus Monasteriensis, Ludolphus de Holte* / dominos in *Meinhovelen* dicitur. Vide *Krantium in Metropoli* lib. 8. cap. 14. Est etiamnum hodie amplissima *præfectura Wolbeck* / sub cujus jurisdictione multæ parochiæ, plurimi pagi, atque hæc urbes, *Allen* / *Beckem* / *Sendenhorst* / & *Wolbeck* existunt, quæ omnia sine dubio etiam paruerunt isti domino. Hodie adhuc est castrum propè *oppidum Eudinchusen* situm, nomine *Meinhovel* / cujus titulum gerit vir nobilis *Henricus de Munster* / scribens se dominum in *Runem* & *Meinhovelen*. Ego credo istud dominium adhuc superesse ex priorum de *Meinhovelen* dominorum bonis. Legi in *Chronico Markensium Comitum* auctore *Levaldo de Northoff Canonico Leodiensi*, quod vixerit anno 1250. *Rodolphus, dominus de Meinhovel* cum conjugè *Armegarda*, nata *Domina in Holte* / quæ mortuo illo *Rudolpho*, Domino in *Meinhovel* / nupsit *Othoni, Comiti de Marca*. Sed & hic videmus mutationem humanam, & quod omnes homines etiam magni, desinant esse, & intereant cum suis titulis.

N.

NIENOVER, proprium fuit olim *dominium* situm in *sylva* den *Collinge* / *Diocesis Hildesimensis*, & olim scripserunt se *dominos* in *Nienober Rugravii* in *Dassel*. Dicitur *feudum* esse *Abbatis Corbiensis*. Vidi in *antiquis*, quod sibi *Comites* in *Dassel* usurpaverint titulum *Dominii* in *Nienober* / ut *Bernhardus*, *Wedekindus*, *Janus*, *Bado*, *Ludolphus*, *Comites* in *Dassel* / *domini* in *Nienober*. Sine dubio per *pacta* *dotalia* pervenerunt ad illud *dominium*. Quando *Hildesimenses* *Episcopi* *mortuis* *hæredibus* *Comitatus* *Dassel* / ad se eum *Comitatum* transferre non potius traducerent, sine dubio & hoc *dominium* ad se transtulerunt, ita sine dubio & hoc *dominium* *Nienober* eadem *ratione* invaserunt. Sed quæ jam existit? quod illorum *nomen* fuit? *Omnia* transeunt & pereunt.

NOSTENDORF, proprium *dominium* in *Diocesi Monasteriensi* ad *flumen Lupia*, non admodum *procul* situm ab *oppido Halteren* / *cujus* *titulum* gerit *nostro* *tempore* *Joannes à Naffelbt* / *dominus* in *Nostendorf* cum suis *hæredibus*.

NORTRINGEN, *Comitatus* olim fuit & *arx* *ejus* *nominis* *adhuc* *sita* est in *Diocesi Halberstaden*, *cujus* *possessionem* *consequitur* *Burchardus*, *Episcopus Halberstadianus*, teste *Krantio* in *Metropoli* *lib. 4. cap. 20.* Anno 1036. & anno 937. vixit *Philippus*, *Comes* in *Nortringen* qui fuit in *Campo* *equestri* *Magdeburgi*, & *Comitis* in *Northringen* *filiam* *Willam* *duxit* *Comes* in *Bettin* / teste *Hoppenrodio* ex *Chronico Misnensi*. Ita & *hic* *mutationem* *videmus* *variã*, *sicut* *nihil* in *mundo* est *stabile*.

NIENHAUS, *præfecturam* in *Emeslandia*, quæ *alicui* *Comitatu* *subfuit* *olim* (credo *Vechrensi*) ad *ditionem* *Monasteriensem* *dicitur* *transtulisse* *Episcopus* *ibi* *Otho*, *Comes Hoyensis*, *sicut* *etiam* & *Nienborg* & *Meppen* *castra* *cum* *oppidis* *ibidem* *existentia* *ad* *Monasterienses* *tra-*
duxisse *idem* *à* *multis* *putatur*.

O.

OTTENSTEIN, Est *dominium* in *Diocesi Monasteriensi*, & *castrum* *eum* *oppido* *ibi* *adhuc* *extat* in *vicinia* *Comitatus* *Sutphanensis*, quod *olim* *Heinricus*, *Comes à Solms* / *obtinuit*, *scribens* *se* *Comitem* in *Solmes* & *dominum* in *Ottenstein* / *cui* *ademit* *castrum* & *oppidum* *cum* *tribus* *præfecturis* *Otho*, *Comes Hoyensis*, *Episcopus Monasteriensi*. De hoc *vide* *Krantium* in *Saxon. lib. 10. cap. 25.* Fuere tres *præfecturae* *ad* *hoc* *dominium* *pertinentes*, *ut* *Ottenstein* & *Ubelgunna*, in qua, *ut* *arce* *primaria*, *cinxerat* *Comitem* *ad* *anni* *spatium* *iste* *præsul*. *Etsi* *verò* *opem* *Co.*

Comiti auxiliumque præberent *Dux Clivia & Dux Geldria, Landgravius Hasfia, Comites in Mörse & Wittgenstein* & obsonia in arcem ferrent: Tamen *Episcopus Ottho* continuavit obsidionem, donec castrum expugnaret. *Castrum Ubelgum* fuit contiguum oppido *Schoppingen* quod subfuit huic dominio & planè eversum castrum illud est. Omiser *Ottho*, quando de illa violentia reddes rationem, quid dices? memini penultimum Comitem *Hoyensem Ericum* dicere, utinam ille *Episcopus* raptor *Ottho* ex nostra familia non fuisset ortus? Hujus domini arciuum castrum fuit contiguum aut non procul situm ab oppido *Bilderbeck* (cujus nomen ignoro) quod oppidum quoque eidem subfuisse dicitur, quamvis alii contradicant. Et ei similiter subfuerunt *Freden & Ottensstein* / alia vero duo castra plane destructa sunt per *Episcopum*, ut vix adhuc reliquæ ibi extent. Tandem *Comes Henricus de Solms* / ex certis quibusdam sui istius domini bonis vixit *Sutphania*, & unicam filiam elocavit *Comiti in Benthem* / & ei assignavit bona hæreditaria, quæ ex eo Comitatu retinuerat. Hæc *Erwinus Erthmann* in *Chronico Osna-burgensi* habet. Hujus *Henrici* patrem *Joannes Schipphowerus* in *Chronico Aldenburgico* vocat *Joannem*, quem prior *Episcopus* *Monasteriensis Florentius de Welinckhove* captivum habuit: Ideo isti ditioni diu insidiati sunt *Monasterienses*. Verùm hinc etiam apparet, quàm sint omnia incerta, infirma & dubia in hoc mundo.

OTTERSBERG, in *Diœcesi Bremensi* proprium dominium fuisse (cujus possessores hodie sunt *Metropolitani Capitulares Bremenses*) fama refert. Verùm ego nihil de ea re certi vel quidquàm indicii habeo. Videtur dicere *Kramius* in *Metropol.* lib. 7. cap. 40. Quod fuerit castrum *Comitis Bernhardi de Welse*: Quid veri sit ignoro. Interim vetus *Chronicum Saxonicum* refert *Gerhardum Lippiensem, Episcopum Bremensem*, hoc castrum anno 1222. *Comiti Bernharde de Welse* ademisse. Sed ut nostro tempore castrum *Osterberg* vel *Ottersberg* habuit *Senatus Bremensis* (quod in eum finem tradidit *Capitulo Daniel à Buren* medius, ut propitios haberet in sua perplexitate *Dominos & faventem Episcopum*) diu in possessione, ita & in hac præfectura est variatio observanda.

P.

PEINE, castrum munitum in *Diœcesi Hildesimensi* ad duo miliaria ab *Hannobera* urbe situm, & oppidum est adjunctum castro, in quo multi nobiles suas habent sedes. Fuit ibi proprius *Comitatus*, qui sub se 18. *parochias* complectitur. In campo & pugna generali *Magdeburgica* fuit anno 937. *Ericus, Comes in Pein*. Legimus in supplemento derelictorum

Helmoldi, apud *Arnoldum Abbatem Lubecensem* lib. 1. cap. 32. de *Comite Ludolpho Comite in Pein*. Et *Ludolpho, Comite in Pein* ademit *Heinricus* L. Dux castrum, sed mox ei reddidit Comitatum. *Hoppenrodio* ex *Chronico Saxonico*. *Krantius* lib. 8. cap. 25. describit, quomodo obsidione cinxerint arcem *Pein* / & in ea Comitem anno 1260. *Dux Brunswicensis Albertus* & *Joannes Episcopus Hildesimensis* obsederint, atque dum Comes careret haeredibus, & imparem se istis cognosceret, clam evocato Episcopo ipsi assignaverit Comitatum. Et si verò hoc nomine irasceretur Dux, quamquam mortuo Joanne, ejus frater *Otho* eligeretur Episcopus, locum tamen amicè cum eò transegit frater *Otho* Episcopus. Interea mortuus *Dux*, & ita frater Ducis Episcopus *Otho* obtinuit sub Episcopatu Comitatum *Pein* / & pedetentim successores ejus. Cum ad se jure transferrent Dioccesin Hildesimensis Duces Brunswicenses *Ericus senior* & *Heinricus junior*, contra ipsorum vim ante annos 60. defecit *Pein* arcem (quam Duces variis modis oppugnabant, sed frustra) *Senatus Hildesianus* : Et semper obtinuit *Senatus Hildesimensis*, usque ad annum 1555. quo tempore tradidere Senatores dominium & arcem *Federico Episcopo Hildesimensi*, nato ex regio *Daniae stemmate*, & illo mox sequenti anno mortuo recepit istius Domini jus ad se frater *Federici Adolphus Dux Schleswici & Holsatiae, Dithmarforum & Stormariae*. Tempore *Heinrici Leonis* vixit anno 1166. *Ludolphus pater* & filius ejus nominis *Comites in Pein* / & filius vixit adhuc anno 1170. & 1173. Istius filius erat *Bernhardus, Comes in Pein* / Anno 1192. vivens : Ex eo natus est rursum *Ludolphus* matre *Comitissa Waldenbergica*, qui anno Domini 1220. & 1225. vixit, & ex hoc prodiit atque ex *Dorstadiana* matre, *Bernhardus* circa annum 1270. Et hic dicitur ultimus esse Comes istius familiae. Haec reperi in *annalibus Cœnobii Stedersborg*. Ideò hîc consideremus fragilitatem hominum tam potentum, quam miserorum, quia & hî *Comites* perierunt cum suo titulo. Locus, hoc est, arx & oppidum jam paret haeredibus Ducis *Holsatiae Adolphi* hoc tempore.

POPPENBORG, olim proprius Comitatus, cujus arx in colle sua est, & est amplissima praefectura in Diocesi Hildesimensi, ab urbe *Hildesia* ad sesquimilliare distat, & legimus in supplemento *de relictorum Helmoldi apud Abbatem Lubecensem Arnoldum* lib. 3. cap. 36. de *Adelberto Comite in Poppenborg* / circa annum 1319. vel 1329. hic Comitatus pervenit ad Dioccesin Hildesimensis, teste *Hoppenrodio* ex *Chronico*. Ego reperi in antiquis *Annalibus*, quòd circa annum Domini 1133. vixerit *Federicus pater*, & post

post illum filius *Fridericus*, qui testes proferuntur in *Archivis Cœnobii Stedersborgensis*, & tempore filii *Friderici* facta est emtio, ut sequentia verba sonant: *Gerhardus, Præpositus in Stedersborg/ emit à Comite Friderico in Poppenberg anno 1187. in præsentia filii Friderici duos mansos agrorum. Tertius adhuc Fridericus Comes vixit anno 1210.* Et cum ille ultimus esset sine hæredibus moriens, recipiunt suum feudum proprium, ad suam Diœcesin *Episcopi Hildesimenses*, præsertim præsul ordine XXXIII. nomine *Heinricus, Comes de Woldenberg/ Comitatum illum, quanquam alii tribuant Otthoni, Duci Brunsvicensi, qui arcem Pein adjecit ditioni isti, quod quoque & hunc Comitatum suæ ditioni subjecerit. Subfuit Comitatu oppidum Elßen: Paruit utrique Erico tam seniori quam juniori hætenus, sed modo Duci Julio & ejus filio Henrico Julio, Ducibus Brunsvicenis potentissimis, Comitatus & præfectura Poppenberg/ quia, ut diximus, jure belli ad se totam ferè Diœcesin Hildesimensem Duces Brunsvicenses traduxerunt. Subsunt præfectura Poppenberg VI. splendide parochiarurales. Interim videmus, quomodo isti Comites cum titulo disparuerint, & arcem & locum Episcopis reliquerint, ab Episcopis locum & arcem Brunsvicenses Duces ad se & suos Ducatus transtulerint, ut in hoc mundo nihil est stabile.*

PALSTERKAMP, parvum dominium in ditione *Osnaburgensi* in terminis *Comitatus Ravensburgici*: quod primò *Nobiles de Bouck/* postea per pacta dotalia *Nobiles de Nesselrodt* possidebant, tandem pater & filius *Comites in Kennenberg,* & demum nobilis *Franciscus à Loho* possederunt; *Hodie hæredes Francisci de Loho* istud dominium occupant. Et est quoque nostro tempore varia mutatio in eo dominio considerata.

Q.

Hic nihil reperimus. Et quia *Abbatissarum Reverendarum & illustrium in Quedlenborg* Catalogum habere non potui, nihil etiam de ea urbe & arce & Abbatissis dicere possum.

R.

RECKLINKHUSEN, est civitas sita non procul ab urbibus *Asfindia & Dorstemo*, in terminis ditionis *Monasteriensis*; & subest *Coloniensi Episcopo*, dicitur hodie, die *Vest Recklinckhusen/* inter *Comitatus Westphalia* numeratur à *Rolevingio*, & quia oppidum *Dorstenum* est quoque ditionis *Coloniensis*, putant nonnulli eam urbem pertinuisse ad hunc Comitatum

Ssss 3

cum

cum arce & praefectura Haerborg. Interim Colonienſe Chronicon refert, quòd Eberharo Comiti de Marca exemerit Colonienſis praful anno 1344. oppidum Necklinckhuſen. At Nobiles de Der habebant arcem Haerborg & Dorſten in poſſeſſione. Nam referunt nonnulli, quòd Dominus populus de Necklinckhuſen reliquerit duas filias, alteram elocata nobili cuidam de Der / & aliam, quae manſerat inupta, & haec ſuam partem, ut oppidum Necklinckhuſen & Horneburg / Colonienſi Diaceſi contuliſſe dicitur, ſed praefulem tunc mox oppignoraffe hoc oppidum Comiti de Marca, & tandem cum ille nollet reddere, vi recepiſſe referunt vetuſtius quari: Sed poſtea etiam ejecit Nobiles de Der Colonienſis, & tandem Henricus Dominus in Gemme arces & urbes oppignoravit, & ita cum Henrici filia Carola in dotem pervenere arces & oppida oppignorata ad Schoewenburger Comites, ex quorum jure redemiſſe dicitur arces & oppida iſta Colonienſis Praful Salatinus de Zſenborg noſtro tempore. Deus bonè, quanta & hìc eſt variatio viſa in hoc Comitatu. Sic nihil eſt ab omni parte in hoc mundo beatum, ſed omnia ſunt infirma, ruinoſa & caduca.

RINGELHEIM, modò Cœnobium, medius locus inter Wolfſſenſtel & Ganderſheim / in Diaceſi Hildeſmenſi, fuit olim proprius Comitatus, unde Aldenburgeri Comites deſcendunt. Siboldus, Comes in Aldenburg & Ringelen fuit in campo equeſtri & pedeftri Magdeburgi, anno 939. Anno 809. fuit Episcopus Verdenſis, Comes in Ringelen Wigbertus. Vide Krantium lib. 2. Metrop. cap. 30. Ubi refert Theodoricus Comitis in Aldenburg & Ringelheim filios fuiſſe Wedekindum, Immodum (qui ex arce Monasterium fundavit, ut Chronicon ejus Cœnobii refert) & Regenbertum (qui Danos vicit) & filiam Mechildam Henrici I. Imperatoris conjugem. Bruſchius putat, poſt obitum fratrum Cœnobium ibi exſtruxiſſe Mechildam Imperatricem, & hoc collapsum reſtituiſſe Episcopum Hildeſmenſem numero XLIV. Hoppenrodus dicit Theodorum ibidem Comitem anno 690. habuiſſe filiam Hilgardam. Krantius lib. 6. Metopoli: cap. 25. dicit Comitatum hunc ſitum fuiſſe inter Goſlariam civitatem & oppidum Rodelheim ad flumen Zinnerſte / & habuiſſe primos ibi Comites initium ex ſtirpe Ducis Wedekindi. Quidquid hodie pertinet ad praefecturam ampliatam Leuenborg / hoc olim huic Comitatu dicitur ſubſuiſſe. Modò & praefectura Leuenborg & Cœnobium Ringelheim parent Duci Brunſwicenſi Julio & ejus filio potentiffimis Principibus. Interim & in hoc Comitatu apparet mutatio: Sic ut tempora mutantur, mutantur etiam conditiones hominum.

REINENBERG, arcem & praefecturam in Diocesi Mindensi, aedificaverunt & possederunt Comites in Tecklenburg / & eam aliquando possederunt cum oppido Lubbecke / (quod huic praefecturae subest) ut ex antiquis constat scriptis, Osnaburgenses Praefules; sed jam perpetuo est Mindensis Diocesis. Dicitur hoc ad se vi transtulisse Conradus, Comes in Deipsholt / Episcopus Mindensis, & Tecklenburgicis abstulisse. Videatur Metropoli's Krantii lib. 7. Sic ubique videtur & apparet mutatio & variatio. Fuerunt sane Tecklenburgenses genere antiquissimi Comites, & regionibus & potentia amplissimi in Westphalia; Verum per Episcopos vicinos sunt in angustias redacti: Interim & hinc mutatio & varietas in hac praefectura apparet.

S.

SCHLADEM, proprius Comitatus fuit, & arx adhuc est sita in Diocesi Hildesimensi ad semitria miliaria ab urbe Goslaria, & in terminis Diocesis Halberstadianae, & pertinet ad hunc Comitatum arx & praefectura Winneburg. Et jam praefectura Schladem & praefectura Winneburg subsunt Duci Brunsvicensi Julio ejusque filio Henrico Julio, Principibus potentissimis, quorum pater & avus Henricus junior jure belli has arcas ademit Episcopo Hildesimensi. Vixit ut legitur in annalibus Cænobii Stedersborg anno 1187. Henricus, Comes in Schladem, & anno 1220. Henricus II. Comes in Schladem / & tertius Henricus, Comes in Schladem anno 1231. cujus filii erant Ludolphus & Henricus IV. Ludolphus erat anno 1231. teste Krantio in Metropoli lib. 7. cap. 46. ordine XXIII. Episcopus Halberstadenfis, & Henricus Rector patriæ, qui vixit anno 1252. & genuit Ludolphum anno 1249. Electum Halberstadensem numero XXV. praesulem in adolescentia (qui vixerat praesul ad biennium) mortuum. Krantii lib. 8. Metropoli cap. 22. Et deinde Henricum V. ex quo genitus est, Henricus VI. qui absque heredibus moritur, & sic Henricus, Dux Brunsvicensis & Luneburgensis, Episcopus Hildesimensis XXXV. ordine, anno 1345. Comitatum hunc adiecit ditioni suae Hildesimensi: Subsunt sub arce Schladem 6. parochiae, & sub arce Winneburg 3. pagi. Interim patet ex hac historia, quomodo & isti Comites cum titulo in spongiam abierint, deinde quomodo illis demortuis illum Comitatum ad se rapuerint Episcopi, & quomodo istis ablatus sit, ut ubique constat mutatio & varietas.

SCARTAW, Ducatum hunc fuisse scribit Marcus Wagnerus, Historicus, in descriptione nobilis familiae de Meyendorff, & jam contineri sibi vel in ditione Magdeburgensi asserit. Sic magni Principes evanescunt coram mundo, ut nihil de memoria eorum extet.

STADEN, proprius Comitatus fuit isque amplus. Ernestus, Comes Ascania & in Soltwedel, duxit uxorem Hillegardam, Henrici Comitis Stadenensis filiam, anno 970. Hodie Staden est pulchra civitas, ad cuius gubernacula sedent viri prudentes in Dioecesi Bremensi. Dicitur hanc urbem & urbem a Carolo Magno Ecclesiae Bremensi concessam, & cum Vandali impugnarent eum locum, susceperunt iterum locum defendendum Duces Saxonia, ut Henricus auceps Imperator, qui ad eum locum constituit fortem gubernatorem Johannem, quem fecit & ordinavit Comitem, unde natus est Henricus Calvus, ex quo Siffridus & Theodorus, et Siffrido oritur junior Siffridus, & ex eo Luderus, qui genuit Udonem Marchionem Stadenensem, qui loco feudi Comitatus accepit à Bremensibus, & ab eo nati sunt Udo, Ludolphus & Henricus; sed illis omnibus mortuis absque haeredibus, sui juris fecit eum Comitatum Episcopus Bremensis, ut perpetuo Dioeceseos Bremensis esset, si, cut adhuc est & manet. Eum Comitatum possedit aliquando potentissimus Dux Henricus Leo, sicut scribit Helmoldus lib. 2. cap. 6. Item libro 1. cap. 15. refert de Siffrido & Thiderico, Comitibus de Staden. DEUS bonè, quam varia, quam magna mutatio est in hoc comitatu facta. Ubi jam sunt Comites Stadenenses cum suo titulo? evanuerunt, perierunt. Sic pereunt omnes potentes, & ruit in nihilum quod fuit ante grave.

SASSENBOURG, Praefecturam & arcem cum pertinentibus olim habuere Comites de Lippia ex beneficio Lotharii Caesaris, sed dum tunc Nobilis Dominus de Lippia Bernhardus stare à partibus Henrici Leonis, potentissimi Ducis, & iste suis Ducatibus exueretur, eripitur etiam à Monasteriensibus Lippiaco Domino Sassenburgum. Ut & hic appareat mutatio.

SOMMERSEBURG, olim Comitatus nunc praefectura Magdeburgica ditionis. Helmoldus lib. 2. cap. 7. facit mentionem Adelberti Palatini Comitis de Sommerseburg. Anno 1020. vixit Ekenbaldus, Comes in Sommerseburg & Episcopus Moguntinus. Anno 1024. vixit Barwoldus Episcopus Hildesimensis XIII. ordine, Comes in Sommerseburg, cui Benno hoc contulit Epitaphium, qui ejus fuerat discipulus, & is Benno postea factus est Misnensis Episcopus:

Hac tumuli fossa clauduntur præfulis ossa
Barvvaldi, miri magnificique viri.
 Qui propter stemma radians velut inclyta gemma,
 Magna fuit patriæ gloria lausque suæ.
 Nam fuit Ecclesiæ condignus Episcopus ille,
 Quem DEUS Emanuel diligit ac Michael.
 Tandem bisseis undeno mense Calendis
 Felix hanc vitam mutat in angelicam.

Hæc habet *Bruschius* in epitome de Episcopis. Anno 1164. contra *Henricum Saxonem* pugnavit *Albericus Pfaltzgravius* in *Sommerseburg* / teste *Kranzio* lib. Saxon. cap. 20. & ejusdem meminit ibidem cap. 27. dicens: eum fuisse ultimum hæredem & caruisse liberis, ideo ejus sororem *Adelheidam*, *Abbatissam* in *Quedlenburg* / ad se recipisse ditionem istam, & vendidisse Episcopo *Magdeburgico Wigmanno*, & cum hoc impedire conaretur *Dux Henricus Leo*, ideo inter Episcopum & Ducem oritur bellum, sed tandem cum spolia *Henrici Leonis* dividerentur, ab ipso *Cesare Frederico Barbarossa*, cum jam invasisset ditionem *Sommerseburg* *Henricus Leo*, illa ditio attribuitur Episcopo *Halberstadiano*. Hæc *Höppenrodus* ex *Bruschio*, *Kranzio* & *Chronico Saxonico* refert. Videamus jam quanta & quam magna mutatio sit in hoc *Pfaltzgraviatu* vel *Comitatu* visa, & quomodo isti Heroes & Principes jam ante aliquot secula cum titulo desierint esse.

STROMBURCH, fuit quartum unius ex *Burggraviis Imperii* dominium, cujus arx ejus nominis est sita jam in ditione *Monasteriensi* in vicinia urbis *Widenbruggii*, & sub eo *Burggraviatu* fuit præfectura *Crissefenseis* / quæ jam *nobilibus de Wenden* paret, ut scribit *Ertwinus Erthmann* in *Chronico Osnaburgensi*, & *Joannes Schiphower* *Meppensis*, in *Chronico Aldenburgensi*. Verba *Ertwini* sunt: Cum *Burghardus de Stromberge Burggravius* (quem *Chronicon Aldenburgense* *Joannem* vocat) inciperet hinc inde prædari per plateas, ceperunt Episcopus *Monastericus Florentius de Bevelinckhove* dominus, *Theodorus*, nobilis de *Horne*, Episcopus *Osnaburgensis*, & *Paderbornensis* Episcopus, *Henricus*, nobilis de *Spiegel* & *Comes de Marca Engelbertus*, & urbs *Susatum*, quæ damna varia ab eo senserat, cingere arcem illamque invadere, & cum ei opem vel ferre, vel in *Weden* vicino dominio eum fovere diceretur *Nicolaus Comes Tecklenburgicus*, cujus hic *Burghardus* sororius erat, adegerunt & ipsum, ut *Burggraviu* dimitteret, qui fugiens ad *Brunsvi-*

censes in Grubenhagen / ex cujus familia erat ipsius mater oriunda, illi moritur, relinquens unicam filiam. qua diu vixit in Cenobio Hartbrod ditionis Osnaburgensis & fuit ibi Abbatissa. Cum vero eam arcem ad se raperent Monasterienses, hoc alii non æquo animo tulere, & ideo postea de novo arcem Stromberg cinxerunt Episcopus Paderbornensis, urbs Salztum, & Comites Hoyenses & Marckenses. Sed Monasterienses arcem & amplum dominium vi obtinuerunt pro more: Sic ille Florentius Berggraviatum quartum Imperii Romani ademit, & Imperialem amplexum illi rapina privavit, sed quid profuit isti Florentio, domino de Havelshoye / eripuisse vero hæredi hæreditatem suam, dum citò à Monasteriensi Ecclesia discederet & pergeret ad Trajectensem Ecclesiam? Verum qua quis mensura mensus est, eadem metientur illi; nam mox postea tum periit in masculino stemmate dominium in Wevelinshoye. Sed quid dicit hic Florentius, quando eum accusabit in extremo judicio de abbatis suo patrimonio Burchardus?

• *STOTEL, Comitatus in Diocesi Bremensi situs. Ulrici ultimi Comitis in Stotel filia aliquando Comitibus in Aldenburg nupsit, & plurimi putant dotis loco esse allatum dominium in Worde dominis Comitibus in Aldenburg / quod adhuc obtinent nostri Comites, & dicitur hodie illa parochia ultra Visurgim, das Land zu Würden. Arx Stotel est hodie Diocesis Bremensis, quam in ea ditionalis Satrapa vir nobilis & præstans Fodocus à Beer cum suis filiis hactenus occupavit, & vidi ejus literas sic habentes initium, als in der Herrschafft Stotel. Inveni in sigillatis literis anno 1329. datis, quod Rodolphus junior Comes in Stotel habuerit patrem Joannem & matrem Alburgam, tutorem vero Joannem Comitem in Aldenburg. Interim isti Comites cum titulo esse debuerunt, ut nihil est in hoc mundo perpetuum & firmum.*

• *STIENWEDE, Comitatus aut dominium in ditione Mindensi fuit. Nam Hermannus de Verbecke Monachus Mindensis, in Chronico manuscripto Comitum Schorvenburgensium (quod est postea restitutum per nobilem dominum Lambertum à Bevesten / officialem Mindensem, Canonicum majoris Ecclesie Osnaburgensis & Præpositum ad S. Joannem Osnaburgæ virum doctum) cujus Comitatus etiam fit mentio in manuscripto Chronico Mindensium, scribit: quod Episcopus Mindensis ultra Visurgim emerit à Comitibus in Schorvenburg Johanne & Gerardo Comitatum Stienwede. Hoc autem ut obiter addam, credo Kranzium (ne tamen quid temerè de mortuis dicam) non fuisse bonum virum, propterea, postquam ex hoc*

Chronico Hermanni de Verbecken / & ex Helmoldi scripto, & ex Gobelini persona Cosmodromio, ex Alberto Abbate Stadenfi & aliis multis manuscriptis, & a me partim visis, partim non visis Chronicis, omnia sua compilavit, quod istorum nullam faciat mentionem: Ideo ita furtum commisit. Sed qui & quales fuerint Comites in *Stienwede* / quæ nomina habuerint, & ubi is Comitatus extiterit, sanè ignoratur; adeo tempora longa & multa historiæ oblivioni tradunt.

SCHWALLENBURG, magnus olim fuit Comitatus in *Westphalia*, cujus in monte arx ejusdem nominis est sita, hodie ad unum milliare à civitate Comitatus *Lippia Blomberg* / & ad dimidium à *Steinemena* & *Nieheim* oppidis, quæ oppida duo cum adjunctis præfecturis paruerunt *Comiti Schwallenburgico*, & modo parent *Episcopo Paderbornensi*. Primariam autem arcem *Schwallenburg* simul possident *Comites Lippienses* & *Præsules Paderbornenses*. Verum insignia ejus Comitatus (*hirundinem insidentem Stelle*) gerunt *Lippienses domini*, & tres partes obtinent arcis *Schwallenburg*; *Paderbornenses* verò *præsules tantum quartam partem arcis* habent. Facit mentionem in supplemento *derelictorum Helmoldi*, *Arnoldus Abbas Lubecensis* lib. 1. cap. 32. *Wedekindi Comitis in Schwallenburg*. Deinde horum Comitum facit quoque mentionem *Kranzius* in *Saxon*. lib. 6. cap. 39. ubi dicit de *Wedekindo*, quod ille contra *Henricum Leonem* steterit à partibus *Colonienfis Præsulis*, & is quoque profectus est cum *Cæsare Friderico Barbarossa* in terram sanctam, teste eodem in *Metropol*. lib. 7. cap. 28. Facit quoque mentionem lib. 3. cap. 43. & lib. 8. cap. 38. *Guntheri Comitis Schwallenburgici, Episcopi Magdeburgici*. Et rursus *Guntheri Comitis Schwallenburgici* facit mentionem idem lib. 9. cap. 5. In *annalibus* & *privilegiis illustris Collegii Gandersheimensis* reperi circa annum *Domin. 1148* vixisse *Vockwinum & Guntherum, Comites in Schwallenburg*. *Juxta, Comitissa in Gwallenburg* / fuit *Abbatissa in Gandersheim*: Et *XXIII, Episcopus Paderbornensis* fuit *Simon, Comes in Schwallenburg* circa annum 1254. & inter alios dominos fuit quoque pro *Lippiensi Comite Simone* fidejussor *Comes Schwallenburgicus Albertus*. Circa annum 1285. *Comes Schwallenburgicus* quidam fuit *fundator Cœnobii in Valckenhagen* / quod aliquando collapsum restituit *Comes in Eberstein*. Et *Comites Schwallenburgici* fuere quoque *fundatores opulenti Monasterii in Marienmünster* / ubi etiam suam habuere sepulturam: Et ultimus *Comes* nomine *Wedekindus* propter adulterium cum nobili scœmina commissum, est interfectus ab equite aurato dicto de *Rollerbecke* marito scœminæ. Ideo

est etiam ille *Wedekindus* in ejus cœnobii templo sepultus, & sic etiam magni Heroes propter scelera puniuntur à DEO, absque personarum respectu. Et ruunt singula quæ extiterunt. Sic hi amplissimi Comites cum titulo esse desierunt.

STOPPELBERG, proprium dominium in ditione Paderbornensi & cingitur rivulis *Beyer / Brun & Nise /* & arx *Stoppelberg* fuit sita in vicinia pagorum *Entorff & Rudenseick /* & reliquæ murorum ostendunt quasi ibi quoque oppidulum fuerit: Et fuit quoque in pago *Ermsberg* arx & præfectura, quod reliquæ ibi indicant, quasi des *Ermsberg* quæ quoque isti domino subsuit. Arx *Oldenberg* quæ ibi modo præfectura *Comitibus de Lippia* (& in qua Paderbornensis præsul quoque aliquibus annis habere dicitur) fuit præfectura quoque istius Domini, quam modo occupant nobiles *Raxus Arnoldus & Falco. Arnoldus* fratres de *Drahusen*. Paruere præter prædictos pagos huic dominio & hi pagi *Eschverligen / Hagedorn / Bredenhoy / Sommerfellen / Brackelsick / Dombusen / Evorsen / & Roleffen*. Et hi pagi partim in Diocesi Paderbornensi siti sunt, partim Comitatu Lippie subsunt. Videtur illud dominium, quod fuit interminis oppidorum *Steinem & Nihem* situm, per matrimonium ad *Lippienses & Schw. allenburgicos Comites* translatum, & ita a quo tempore post illos mortuos occupatum à *Paderbornensibus & Lippiensibus* dominis. Ah quàm est misera hominum tam potentum, quàm parvulorum conditio, & quanta est ubique mutatio?

SUSATUM, splendida urbs, cum aliquot parochiis vel proprio dominio, dicto hodie die *Süstische Börde* paruit olim Colonienfis præfatis, sed cum eos premere vellet *Theodoricus*, natus Comes de *Mors* Episcopus Colonienfis, & illorum dominium ad se transferre & civitati subripere, se subdidere *Duci Cliviensi*, qui est Comes de *Marca* amplissimus, *Principi Joanni & ejus filio Adolpho*. Et cum illi deficerent, sunt suborta inter utrumque Principem cruenta bella, ita ut magno numero ad 60. millia *Bohemorum, Misnensium, Thuringicorum & Saxon. militum* (quos ducebat *Wilhelmus, Dux Saxonie*) ille *Theodoricus* traduceret ad expugnandum *Susatum* (quam urbem tunc defendebat *Ducis Joannis filius Adolphus*, atque probè antea munierat) Verùm sunt repulsi aliquoties, ut re infecta tam gloriosi milites discedere ab urbe sint coacti, sic mansit hæc urbs & ditto sub tutela *Ducum Clivia*, qui sunt Comites de *Marca* usque ad hunc diem. Et hominum propolita in nihilum evadunt ita.

SEEBURCH, *In vicinia civitatis Islebit, fuit olim proprius Comitatus, & fuit Gero, Comes in Seeburg / & tandem Wichmannus ibidem Comes, per Fridericum Casarem creatus Magdeburgicus Episcopus illum comitatum contulit Ecclesie suae, sed postea hoc in feudum acceperit ab Episcopis Mansfeldici Comites. De Schrapla Comitatu, qui fuit aliquando Dioeceseos Magdeburgensis, nihil dicemus, sed remittimus lectorem ad Hoppenro-*
dium.

T.

TEDINKHUSEN, *arx in Dioecesi Bremensi, dicitur pertinuisse ad Comites in Bruckhausen / sed Comes Gerhardus de Hoya / ademit castrum Tedinkhusen / Henrico, Comiti in Bruckhausen / cui oppignorum erat, ut testatur Chronicon Aldenburgicum. Alii ajunt postea ad Hoyenses pervenisse eam arcem, sed cum Gerhardus, Comes in Hoya / esset Coadjutor Bremensis, putant ita pervenisse eam praefecturam ad Bremenses Episcopos, & deinde jure belli occupatam. Sed ea arx erat Bruckhusiano Comiti oppignorata à Bremensi Episcopo & Capitulo, ut veteres annales referunt, & Chronica Bremensium Episcoporum manuscripta asserunt, quia singula sunt hic dubia & incerta.*

V.

VANDALIA, *fuit olim in partibus inferioris Saxoniae, ubi modò existunt Ducatus Megapolensis, Episcopatus Magdeburgicus, Halberstadensis atque Schwerinensis & Raxeburgensis, item Stolpensis, & alibi Vandali adhuc existunt in Ducatu Lunaburgensi: Et Duces Megapolenses se hodie scribunt Principes Vandalorum. Sed Episcopi Magdeburgenses magnam ejus loci partem obtinent sicut & Halberstadenses & praedicti alii Episcopi aliquam partem inde habuere. Certè magna & varia est olim in Vandalia mutatio visa.*

VECHTA, *oppidum & arx in dimidio inter Bremam & Osnaburgum urbes situm, in contiguo oppidi & praefecturae Wildeshusen & Cloppenburg & in terminis Dioeceseos Osnaburgensis & Comitatus Diepholdiani. Ibi fuit proprius Comitatus, cujus jus attulit ad suam Ecclesiam Episcopus Monasteriensis pro certa pecunia, nempe Ottho, Comes de Lippia, teste Kranzio lib. 8. Metropol. cap. 31. Alii dicunt historici fuisse Ottho-nem Benthemensem. Sub praefectura Vechte subsunt 15. parochiae, & sub una parochia saepe comprehenduntur 10. vel 12. pagi, & sunt in illa praefectu-*

fectura 31. *structura nobilium*, die man Burch Marne nennet. Hunc Comes Aldenburghensis habuit uxorem sibi Guillam, filiam Comitis Vechtensis Dendonis ante annos 500. Dicitur ad Vechtensem Comitatum quoque pertinuisse aliqua pars Emeslandie, ut Diehaus / prefectura cum oppido Helundo & Alschendorff / & ipsam urbem Emedam modò in orientali Phrygia sitam huic subfuisse ajunt: Et quanquam illam primus orientalis Phrygia Comes Uldericus, in iis certis cum Hamburgensibus conditionibus, ad se transferret; tamen ejus filius Exardus primus coactus est hujus civitatis nomine transigere cum Otthone (Hoyense Comite) Episcopo Monasterien(s)em bellatorem vocarunt) urbem eam nomine Comitatus Vechtensis, quam subesset, repetentem summam pecuniarum numerare. Vulgo in oppido Vechte & ejus prefectura dicitur ultima Comitissa, videlicet virgo dicitur fuisse Munlio, Frewlein Munlio, quam noluisse cum quoquam in matrimonium, sed cœlibem permanere voluisse tradunt seniores, quanquam alii aliter de ea referant. Vulgò autem sic refertur, quòd cum matrimonii cum ea ineundi causa ei molestus esset quidam Comes Diepholdianus, & cum illa hoc recufaret, tandem inimicitie inter vicinos Comites orirentur, ut res processerit ad bellum, & ita certaverit nobilis domina de Vechte Munlio cum vicino Comite. Ideo veniens ad Episcopum & Capitulum Osnaburgense ab eis opem petiit, ea conditione, quòd post mortem dominium suum ipsis assignare velit, si jam in suum patrocinium suscipere eam. Sed illi postquam cum vicinis nolent controversiam habere, ideo illa recta transiens ad Monasterienses, fertur dixisse, wil Peter nicht / Paul wird gerne / quia vulgò dicitur Petrus pater-nus Osnaburgensis Ecclesie, & deinde Paulus Monasteriensis) & sic transiit cum Monasteriensibus; quanquam ista fabulosa censeant periti & longè aliter de hoc Comitatu & ejus ultimis hæredibus referant. Utrum se res habent, hoc certum est, ibi mutationem esse aliquam factam in Comitatu, & Comites Vechtenses non esse amplius in rerum natura sed desisse ante aliquot secula. Cum Comes Anthonius de Aldenburg ejusque fratres Joannes, Georgius & Christophorus propter Comitatum Delmenhorst disceptabant cum Monasteriensibus, ab eis tandem lacerati anno Domini 1538. intulerunt bellum, & oppidum Vechte arcemque ibidem planè exusserunt.

VORDE, Arcem in ditione Bremensi, ubi Episcopi sedes habent, erexisse Duces Saxonia, scribit Kranzius in Saxonia lib. 7. cap. 37. Quo modo ad Bremenses pervenerit, ignoro. Interim & hic videtur & consideratur mutatio aliqua.

W.

WINSENBERG, antiquus Comitatus in Diœcesi Hildesimensi, cujus arcis vestigia in monte videntur, & fuit amplus Comitatus in vicinia illustris Collegii & urbis Gandershemii, & fuere sub eo civitates *Alfeldum* & *Groena* / cum præfectura, & alia præfectura *Frehen* / & habet plurimos pagos ille comitatus. Anno 937. vixit Comes *Heinricus de Winsenberg* / & *Theodorici Comitis de Winsenberg* (quem *Lotharius Dux Saxonie* in Diœcesi *Monasteriensem* violenter induxit anno 1116.) facit mentionem *Kranzius* in Metropoli lib. 6. cap. 9. 13. & 18. *Helmoldus* lib. 1. cap. 74. facit mentionem *Hermanni, Comitis in Winsenburg* occisi, & lib. 2. cap. 6. dicit idem, *Henricum Leonem* potentissimum Ducem, tenere in possessione Comitatum *Hermanni de Winsenberg*. Istius *Theodorici* (qui apud *Lotharium* fuit) fratres erant, ut *Kranzius* recenset in *Saxon.* lib. 6. cap. 18. *Hermannus* & *Henricus*. Deinde addit *Kranzius* lib. 6. Metrop. cap. 21. & lib. 6. *Saxon.* cap. 11. quomodo *Hermannus ultimus Comes* habuerit nobilem equitem Suevum natione, quem cum procul in exteras nationes ablegasset, interea illo absente stuprum istius conjugii infert. Reversus vero eques domum cum omnia cognovisset ex conjugio, ira commotus ingreditur mane conclave Comitis, & eum transfodit in lecto, & cum conjunx Comitis gravida & ferens uterum minaretur equiti, etiam ipsa transfoditur, (Sic etiam potentes absque respectu personarum à DEO propter scelera puniuntur) & per quendam familiarem spiritum ad monitus Episcopus, mox progreditur, & invadit Comitatum & arcem *Winsenburg*. *Saxonicum Chronicon* dicit, quod propterea *Winsenburgicus Comitatus* sit ab Episcopo occupatus & Comes gladio punitus, quod *Comitem in Luckaw* occidisset. *Hoppenrodus* hoc refert, quod *Henricus, Comes in Winsenburg* fuerit in campo equestri *Gottinga* anno 1119. *Cœnobium in Lamspringe* fundarunt *Ryddago, Comes in Winsenburg* / & ejus conjunx *Jmhylde* / tempore *Ludovici II. Imperatoris*, & unica eorum filia facta est ibi *Abbatissa prima*. Deinde in hoc Comitatu amplo *Nobiles* aliquot de *Steinberge* / ipsorum arces habent, ut *Bodenburg* & *Wispelstein* / & plurimi alii viri nobiles, ut de *Frisburg* / *Ruscheplaten* / *Stocken* / *Rheden* / & plures. Sic lego in *Chronico Cœnobii Stedersborg*: *Hermannus, Comes in Winsenburg* occisus est cum uxore à ministerialibus *Hildesimensis Ecclesiæ*, & obiit 1152. Interim jam per quadragintos & plures annos hi Comites desierunt esse; adeo res humanæ ruunt &

vergant ad interitum. Hodie ille Comitatus, hoc est, ampla praefectura *Winsenberg* est in plano constituta (modò dicta *Hassenhufen*) cuius quoque adjecta praefectura *Freden* & huic Comitatu subditum fuit oppidum *Ulfelde*. Hunc Comitatum & urbem *Ulfelde* *Henricus junior*, Dux *Brunswicensium* jure belli ademit *Episcopis Hildesimensibus*, & filio *Duci Julio* atque nepoti *Henrico Julio Duci* excellentissimo hereditate reliquit, quibus hodie parent, sed urbs *Grona* cum arce sub *Erico*, *Duci Brunsvicensi* tam patri quam filio ejus nominis, quae quoque erat hujus Comitatus arx & praefectura, & jam paret *Duci Julio* & eius filio primo genito *Henrico Julio*, *Duci B. & L.* celeberrimo.

WARDENBURG, Civitas in diuisione *Paderbornensi*, fuit olim proprius Comitatus, quem mortuo ultimo ejus Comite *Dedico*, ab Imperatore *Henrico II.* impetrat *Meinuericus X. Episcopus Paderbornensis*, cum haberet aduersarium sibi (propinquum *Dedico*) *Beruland*, ipsum pecunia, bonis, & donis placavit, & illum ex *Baronibus* credo fuisse de *Warberg* in *Saxon*. Vide etiam *Kranzius* lib. 4. *Metrop.* cap. 4. Sic & hinc variatio & mutatio visa est, & perit ille *Dedico*, cum suo Comitatu, quem aliis reliquit.

WOLDENBERG, proprius Comitatus in *Hildesimensi* Diocesi, in vicinia Comitatum *Vein / Ringelheim / & Winsenberg*. Extat in monte arx in vicinia oppidi *Backelern* / quod huic Comitatu subfuit, & est conspicua & integra *Woldenberg* / & fuit olim magnus Comitatus, qui in se continet 28. pagos, & fuit altera eorum praefectura *Dertnberg* / ex qua curarunt olim isti Comites fundari *Cænobium Monialium*. Anno 996. fuit *Sigismundus*, Comes in *Woldenberg* / in campo equestri *Magdeburgi*. Anno 1182. obsedit *Cesar Fridericus* arcem *Woldenberg* propterea, quod Comes ille staret à partibus *Henrici Leonis*, teste *Kranzio* lib. 6. *Saxon.* cap. 42. & *Chronico Saxonico*. Anno 1270. vixit *Burchardus*, Comes in *Woldenberg*. Haec habet *Hoppenrodus*. Ego reperi in annalibus illustri *Collegii Gandershemensis* & *Cænobii Stedersburg* / & alibi hanc genealogiam eorum Comitum: Anno 1070. *Luderus* & *Ludolphus* fratres Comites in *Woldenberg* vixere. Anno 1090. *Ludolphus junior*, Comes in *Woldenberg* vixit. Anno 1141. *Ludgerus* & *Hermannus*, Comites in *Woldenberg* vixerunt. Et anno 1191. *Bernhardus* & *Ludolphus*, Comites de *Woldenberg* existerunt. Item anno 1220. *Hermannus* & *Henricus* Comites de *Woldenberg* vixerunt. Anno 1269. *Henricus* & *Hermannus*, Comites in *Woldenberg* erant. Anno 1282. *Ludolphus* & *Henricus* & *Hermannus*, Comites de *Woldenberg* super.

superstites erant. Item anno 1293. vixere *Hermannus, Cunradus, Joannes & Henricus, Comites de Woldenburg.* Anno 1309. fuit *Henricus, Comes ibidem, Episcopus Hildesimensis,* & post illum *Otho, fratris sui filius ibidem Episcopus factus,* cujus frater *Gerhardus* fuit gubernator patriæ, qui non habuit ex conjugè *Sophia* liberos; & ut vidi ex literis antiquis *Ecclesia in Echausen oppido,* vixit anno 1350. Is tandem committens adulterium cum mulieris filia vel conjugè, dicitur ab illo interemptus esse. Sic etiam facinora in magnis non minus à Deo absque respectu personarum, quàm in parvis puniuntur. Mox fit hujus *Gerhardi* hæres *Otho, frater ejus, Episcopus Hildesimensis,* qui tandem eum Comitatum assignavit *Ecclesia Hildesimensi & Episcopatu suo.* Vide etiam *Kranzium* in Metropoli lib. 9. cap. 12. de ea re. Hunc Comitatum jure belli ad se transtulit *Henricus junior, Dux B. & L.* qui eam hæreditatem transtulit ad filium *D. Julium & nepotem D. Henricum Julium,* Principes lectissimos. Interea extiterunt ante ducentos & plures annos hi Comites; Jam vero illi cum suo titulo abierunt in spongiam, & sedem suam aliis reliquerunt.

WETHIN, proprius olim Comitatus ad flumen *Salam.* *Helmoldus* scribit lib. 1. cap. 63. de *Cunrado* quodam Comite de *Wethin* / ibidem cap. 87. fit mentio *Cunradi Marchionis de Wethin* / & in ejus supplemento *Arnoldus Abbas Lubecensis* lib. 1. cap. 32. dicit de *Henrico, Comite de Wifha:* Et cenfeo idem esse. Vixit autem anno Domini 1107. *Thimo, Comes in Wethin* / & ab illo genitus *Comes in Wethin Henricus,* & ab eo *Ulricus,* cujus filii *Otho, Episcopus Mindensis,* teste *Kranzjo* in Metropoli lib. 10. cap. 25. & *Henricus, Comes in Wethin* / quo absque hæredibus mortuo est Comitatus translatus ad *Diocesis Magdeburgensem.* Sed eum anno 1377. vendidit *Albertus, Comes in Sterneberg* ibidem *Archiepiscopus,* ut ostendit *Hoppenrodus* ex *annalibus Magdeburgicis.*

WERLE, proprius fuit Comitatus olim, teste *Kranz,* lib. 3. Sax. cap. 7. & lib. 7. cap. 39. Sed hic fuit alibi in *Vandalicis oris,* ut apparet ex lib. 5. cap. 29. & ex lib. 6. cap. 19. & 38. & lib. 7. cap. 40. *Saxonia Kranzii.* Alioqui fuit *Episcopus Paderbornensis Henricus, Dominus de Werle.* (Vide in Metrop. lib. 5. cap. 21. *Kranzii*) quem putant ex ea familia fuisse, quæ fuit dominorum & Comitum in *Werle.* Sed ex *Vandalia Kranzii* constat, quòd fuerit Comitatus in *Vandalica terra:* Vide eum in *Vandalia* lib. 8. cap. 3. & 5. & subsuit huic comitatu oppidum *Grimme.* Certum est tales Comites fuisse, sed ubi, ignotum est. Sic tempora labuntur & plerumque omnia in oblivionem veniunt. Alioqui in *Westphalia Werle*

Uuuu

hodie

hodie est oppidum & ampla praefectura, vel arx eximia in Diœcesi Coloniaensi, hac parte Rheni, inter Comitatum de Marcka & urbem & dominium Sigluntum, si fuit ibi quoque proprius Comitatus, ut putatur, & pervenit per matrimonium is ante aliquot secula ad Comites Arnsburgicos, nam isti comitatui hæc praefectura subest: Sed Comitatus Arnsburgicus jam per aliquot secula, ut diximus, subfuit Electori Coloniaensi.

WESTPHALEN, fuit proprius Ducatus tempore Henrici I. Nam anno 938. fuit in campo equestri Dido, Dux Westphaliae, postea cum sibi titulum primò Marchionis, deinde Duces Saxoniae usurparunt: & Comites de Arnsburg/ ut Fridericus, qui se scribebat Comitem de Arnsburg & Westphalen. Ideo Casar Lotharius, qui erat ex Arnsburgica familia, venit per sibi, & suus gener Henricus superbus, Dux Bavariae, & hujus filius Henricus Leo, usurparunt sibi eum titulum, donec tandem turbato Henrico Leone, Westphalia partes invaderet Coloniaensis Praeful, & simul occuparet Comitatum Arnsburgicum, quo nomine se etiam scribit Dux Westphaliae. Et licet ille Ducatus aut praecipua tamen ejus Ducatus pars esset Ducibus inferioris Saxoniae, ut diximus in litera E. de Engern/ adjuvata & deereta, tamen Coloniaenses vi hanc obtinuerunt, & adhuc in titulum & magnam Westphalia partem obtinent. Henricus Leo autem maximus & potentissimus Princeps fuit posteris exemplar, in quo videre licuit, quomodo Deus potentes de sede ponat & superbos dejiciat, ne unquam hominum quis in sua potentia, in sua fortitudine, in divitiis confidat. Hic enim à tot Ducatibus & Principatibus, inter quos & Westphalia erat, dejectus, extra Germaniam ad biennium exulare coactus est.

WESTEN, est adhuc arx in Diœcesi Verdensi: fuerunt aliquando Domini de Westen/ & nunc Verdensibus subest Episcopus Westen: Interim illi domicelli jam praeterierunt.

WITTORP, pagus in eadem ditione, & fuere aliquando Domini in Wittorp: nunc subest Diœcesi Verdensi, & praeterierunt illi domini.

WITTE, in ditione Verdensi pagus est dictus, die frumine Grassi/ Witto subest Episcopo. Et Domini in Witto jam abierunt per viam universae carnis.

WONENBERG, pagus propè urbem Verdam, fuit & dicitur quod dominium fuisse, & subest ibidem praefuli, atque similiter ibidem domini perierunt cum reliquis.

WITTENBORG, proprium Cœnobium non procul ab arce Wittenborg in monte conspicuum, in Diœcesi Hildesimensi, quod olim Comiti

fuit & ultimus Comes in eo sepultus dicitur esse, qui ex suo Comitatu & arce fecit Cœnobium, quod Episcopo Hildesimensi subjecit. Albertus Kranzius in Vandalia lib. 8. cap. 3. & in primis cap. 11. facit mentionem Comitum de Wirttenburgo: Item Arnoldus, Abbas Lubecensis dicit alibi de Comite in Wittenborg / an is ille idem sit ignoro. Sed hoc Cœnobium, de quo dixi, subfuit Ducibus patri & filio Ericis primò, modò paret Duci Julio & ejus filio Duci Henrico Julio, Principi exquisitissimo, sub præfectura, quæ fuit quondam proprius Comitatus Poppenborg.

WOLDENSTEIN, non procul arx ejus nominis ab oppido & arce Seehausen / nec procul distat à Stoffenburg / cujus vestigia ibi adhuc ad montem extant, sed præfectura est jam in plano loco dicto Bilderla ordinata, & fuit in Diœcesi Hildesimensi. In privilegiis Cœnobii Ringelhemensis reperio proprium Comitatum fuisse. Nam sic legitur, Ludolphus, Comes de Woldenstein & Cunradus & Joannes, Comites in Woldenberg (qui citantur testes) anno 1308. adfuere ut testes. Arx Luther am Barenborg / videtur huic Comitatu subfuisse, jam parent omnia Duci Julio & ejus filio Henrico Julio, Duci inclyto. Interim fuerunt isti Comites & jam antea tria secula desierunt esse cum titulo, ut sunt in mundo omnia vanitati subjecta. Hos rithmos inveni de arce Woldenstein in antiquis Chronicis:

Drey Hänge von einer Taschen /	facit	cio
Zwey ohre von einer Flaschen /	facit	cc
Lange Speit (facit L) und ein /	facit	L. J.

Da ist gebaut der Woldenstein.

Hoc est:

Anno Domini 1251. est edificata arx illa, & jam ante annos 46. est quasi destructa. Subfuerunt olim arci Woldenstein & jam Bilderla novem pagi.

WOLTIGERODE, jam Cœnobium prope Goslariam urbem, quod fuit olim proprius Comitatus in Diœcesi Hildesimensi: Comites in Woltigerode habitaverunt in arce Herliborg / cujus vestigia ibi in vicinia conspiciuntur, & subfuit huic Comitatu arx & præfectura Widela ibi in vicinia, quæ omnia Dux Julius & ejus filius Henricus Julius, Princeps multis modis amplissimus, possident, quia ut diximus jure belli transtulere penè totam ditionem Hildesimentem ad se Duces Brunsvvicenses Ericus senior & Henricus junior, avus Henrici Julii. Anno 1154. vixit Ludolphus, Comes de Woltigerode / & eo anno moritur. Et ante eum vixere Hoyerus & Burcharthus, Comites in Woltigerode anno 1133. quia in annalibus testes citantur, Cùm Fridericus I. Casar ageret Goslaria anno 1188. dicitur in literis

Uuuu 2

(ubi

(ubi testis citatur *Burchardus*, Comes in *Woltigerode*) advocatus *Ecclie* & illustris Collegii *Gandersheimensis* iste Comes, cujus frater fuit *Hoyerus* XIX. *Abbarissa Gandersheimensis* fuit istius *Burchardi*, Comitiss in *Woltigerode* filia *Mechtildis*. Cum absque heredibus morerentur Comes illi pervenit Comitatus ille ad *Comites in Woldenborg* / ideo illi ex eo *Comitium* religionis causa fundarunt. Nam Monasterium illud est fundatum à fratribus *Ludolpho*, *Hoyero* & *Burchardo*, Comitibus in *Woldenborg* quorum pater dictus fuit *Ludolphus* & mater *Mechtildis*. Sic illi *Comites* ante tria quoque secula in fumum cum titulo disparuerunt.

WILDESHAUSEN, Oppidum & arx, ubi *Wedekindi* filii & posteri habitarunt & Collegium fundarunt, teste *Crantio* in *Saxonia*, qui quorundam in *Metropoli*, tum in *Saxonia* dicit: *Wildeshusen* esse *Dioecesis Bremensis*, quod *Nicolaus Comes de Delmenhorst* / *Archiepiscopus Bremensis* *Henrico* Episcopo *Monasteriensis*, Comiti nato de *Morse* / *Theodorici* Episcopi *Electoris Colonienfis*, Administratoris *Halberstadenfis* & *Paderbornensis* fratri oppignoravit anno *Dn. 1429*. Ita hodie in oppidum & arcem nostro tempore *Monasteriensis* Episcopi imperium habent. Ex quibus unus *Fridericus* Comes de *Weida* / *Erici* *Saxonia* vel *Lowenburgerici Ducis*, ut sic vocant, successor, & antecessor *Erici* *Grubenhagii* Ducis & *Francisci* *Waldechiani* Comitis *mœnia* & aggeres *Wildeshusensis* oppidi ex levi causa demolitus est & solo adæquavit, anno 1529. & locum pagi instar habere voluit, abrogatis prioribus privilegiis; sed ea urbi pro parte restituit. *Joannes* Comes de *Hoya* ibidem Episcopus ante paucos annos. Potest ex antiquis literis demonstrari, quod Comiti *Aldenburgici* & fuerint domini in *Wildeshusen* / & se scripserint dominos in *Wildeshusen*. *Morror*, cur *Bremenses* non redimant istud dominium & ad se transferant, quod esset ipsis commodum. Est etiam & hic quædam mutatio facta, ut nihil est in hoc mundo stabile.

Z.

ZORBYCK, *Ad salam* Comitatus, quem *Rupertus* Comes in *Wansleben* tunc Episcopus *Magdeburgicus*, anno 1260. adjecit *Dioecesi Magdeburgica* teste *Crantio* lib. 8. *Metrop.* cap. 23.

